

GOCORE projekt tudástára

Jó gyakorlatok

Falukoordinátorok szerepe (Hollandia)

Mi ez?

Több önkormányzat falu-koordinátorokat (village coordinators) nevezett ki, hogy javítsák a kapcsolatot a településeken élő lakosokkal és az ott működő önkéntes szervezetekkel. A települések összevonása és méretnövekedése miatt sok helyen attól tartanak, hogy a lakosság részvétele és az önkormányzattal való elégedettsége csökken, erre ad közvetlen, emberközeli választ a koordinátori szerep. A koordinátorok helyi, könnyen elérhető kapcsolattartó pontként működnek: összegyűjtik a panaszokat, ötleteket és javaslatokat, és eljuttatják azokat a megfelelő önkormányzati osztályokhoz. Emellett segítik az állampolgári kezdeményezések összehangolását az önkormányzati feladatokkal, feltérképezik a helyi társadalmi kérdéseket, és ösztönzik a lakosokat és a hivatali munkatársakat a közös megoldáskeresésre. Rendszeres jelenlétük miatt jól ismerik a falvak problémáit és lehetőségeit, ezt a tudást beviszik az önkormányzati szervezetbe, így a döntések naprakész információkra épülhetnek. Kapcsolati hálójuk révén pedig embereket és szervezeteket kötnek össze, hogy tapasztalatot, tudást és jó gyakorlatokat osszanak meg egymással.

Eredmény

Bár még nem készült hivatalos, kvantitatív kutatás a falu-koordinátorok hatékonyságáról vagy fogadtatásáról, a minőségi visszajelzések alapján a falvak és kerületek nagy elégedettséggel nyilatkoznak róluk. Kiemelték a koordinátorokhoz fűződő állandó személyes kapcsolatot, az egyszerű elérhetőséget, a rövid ügyintézési láncokat és a valódi támogatást, amelyet nyújtanak. A bizalom kialakulását segíti, hogy a koordinátor „ismeri az embereket”, rendszeresen jelen van a közösségekben, és elérhető – akár az esti órákban is. Mindez erősíti a lakossági részvételt, a közösségi aktivitást, és hozzájárul a döntések társadalmi elfogadottságához is. A rendszer egyensúlyt teremt a formális önkormányzati struktúrák és a közösségi igények között.

A falu-koordinátorokat az önkormányzat foglalkoztatja és fizeti. A finanszírozás teljes egészében közpénzből történik. Az egyes önkormányzatok között eltérés mutatkozik abban, hogy egy-egy koordinátor hány településért felelős, de átlagosan egy főállású koordinátor körülbelül tíz falut vagy kerületet lát el. A legfőbb „erőforrás” magában a koordinátor személyében rejlik: fontos a kapcsolatteremtő készség, helyismeret, rugalmasság és elérhetőség.

Erőforrás

A falu-koordinátor modell más régiókban is hasznos lehet ott, ahol gond a lakosság elidegenedése vagy az önkormányzattal való távolság. A siker kulcsa a személyes, folyamatos kapcsolat: az emberek tudják, kihez fordulhatnak, ami erősíti a bizalmat. Fontos az elérhetőség és rugalmasság is: a koordinátorok nemcsak munkaidőben, hanem közösségi programokon is jelen vannak, és informális, gyors csatornákon segítik az információáramlást, akár kényes ügyekben is. A modell tanulsága, hogy a bizalom idővel épül: rendszeres jelenlét, hiteles kommunikáció és folyamatos egyeztetés mellett nő a közösségi kötődés és a részvétel.

Alkalmazhatóság

<https://www.noardeast-fryslan.nl/de-dorpen-en-wijkencoordinator>

Támogatási program - Iepen Mienskipsfûns (Hollandia)

Mi ez?

Az Iepen Mienskipsfûns támogatási rendszer (IMF) a hollandiai Fryslân tartományban indult, hogy egyszerűsítse és egységesítse a korábban széttagolt, kisebb támogatási alapokat. Az új rendszerben a helyi lakosok és nonprofit szervezetek egy egységes, könnyen kezelhető pályázaton keresztül kérhetnek támogatást közösségi kezdeményezéseikhez. A tartomány öt régióra oszlik, és mindegyik régió lakosságárányosan részesül az éves keretből. A pályázat évente kétszer nyílik meg, és a projektek a költségvetésük legfeljebb 30%-ára pályázhatnak, maximum 50 000 euróig. Új elem a regionális tanácsadók szerepe, akik már a benyújtás előtt segítik az ötletek és pályázatok fejlesztését, míg a végső döntést helyi lakosokból álló bizottságok hozzák meg, hogy a támogatások valóban a helyi igényekhez igazodjanak.

Eredmény

A támogatási rendszer működésének hatékonyságát jól mutatják az eddigi eredmények. Az IMF évente több mint 600 pályázatot fogad, és minden befektetett 1 euró hozzávetőlegesen 5 euró értékű társadalmi hasznot termel. A megvalósított projektekben az elmúlt négy év során összesen több mint 250 000 óra önkéntes munkát végeztek el a résztvevők, ami jelentős közösségi elköteleződésre és társadalmi tőkére utal. A regionális tanácsadó testületek nemcsak hatékonyan működnek, hanem szerepük túl is mutat a döntéshozatalon: a testületi tagok IMF-nagykövetként tevékenykednek, és közvetítőként erősítik a kapcsolatot a helyi közösségek és az intézményes támogatási rendszer között. A pénzügyi elszámolás egyszerű és a bizalmi elven alapul, ami elősegíti a gyors és átlátható működést.

A támogatási rendszer fenntartásához évente 2,5 millió eurót osztanak szét az öt régió között. A projektek két kategóriába sorolhatók: a kis projektek legfeljebb 10 000 euróra pályázhatnak, míg a nagy projektek 10 001 és 50 000 euró közötti összegeket igényelhetnek. Az IMF a projekt összköltségének legfeljebb 30%-át biztosítja. A négy év alatt összesen 4 millió euró került kiosztásra különböző közösségi kezdeményezésekre. Emellett a rendszer működtetéséhez szükségesek a regionális tanácsadók díjazása, a tanácsadó bizottságok koordinációja, valamint a technikai és kommunikációs infrastruktúra biztosítása.

Erőforrás

Az IMF modellje más régiókban is jól adaptálható, főleg ott, ahol cél a lakossági kezdeményezések támogatása, a közösségek erősítése és az adminisztráció egyszerűsítése. Könnyen átvehető elemei a regionális tanácsadók rendszere (közvetlen segítség a pályázóknak), a helyi lakosokból álló bizottságok átlátható döntéshozatala, az integrált támogatási forma (több terület egy rendszerben) és a folyamatos fejlesztést lehetővé tevő „learning by doing” szemlélet. A tapasztalatok szerint a siker kulcsa a közösségi bevonás, az egyszerű feltételek és a folyamatos tanácsadás – ezek máshol is jól működő alapelvek a fenntartható, befogadó helyi fejlődéshez.

Alkalmazhatóság

<https://www.youtube.com/watch?v=4NPj5YRdplg>

Úti cél: Wolvega (Hollandia)

Mi ez?

A Bestemming Wolvega projekt a délkelet-frízöldi Regio Deal együttműködés részeként valósul meg, több önkormányzat, Fryslân tartomány és a vízügyi hatóság részvételével. Célja a helyi állampolgári kezdeményezések ösztönzése, különösen Wolvegában, amely a Weststellingwerf önkormányzat legnagyobb települése, több mint 13 000 lakossal. Míg a kisebb falvakban erősebb a közösségi élet, Wolvegában gyengébb a társadalmi kohézió, kevés a lakossági kezdeményezés és hiányzik a közösségi képviselő. A projekt ezért a társadalmi struktúrák erősítésére törekszik úgy, hogy a kezdeményezést a helyiek kezébe adja, és közösségi hálózatokat épít. Az emberközpontú tervezés módszerét három szakaszban alkalmazza: hallgatás – alkotás – megvalósítás; a most bemutatott első fázis a lakosok meghallgatására, bevonására és a valós igények feltárására fókuszált.

Eredmény

A projekt első szakasza 2023 márciusában zárult, és kiemelkedő lakossági részvételt hozott: 1700 embert személyesen kérdeztek meg, 500 fő pedig kérdőívet töltött ki (kb. 17% válaszadási arány). A visszajelzésekből „építőkövek” (Találkozás, Kapcsolódás, Bizalom, Cselekvés) és 6 persona-típus készült, amelyek a további tervezést segítik. Az elemzés két fő igényt emelt ki: hely (találkozási pontok, központi vagy több kisebb) és személy (kulcsszereplők, akikhez fordulni lehet). A konkrét tervek ezek mentén formálódtak: koordinátor kinevezése a találkozási helyekhez, körzeti kapcsolattartók, központi és helyi találkozási pontok, valamint egy mozgó ifjúsági helyszín létrehozása. Az eredményeket több fórumon is bemutatták és tesztelték: lakossági fórumokon, önkormányzati üléseken és a közösség által szervezett Wolvega fesztiválon.

A projekt első szakaszában nemcsak kérdőívekkel és háttérkutatással dolgoztak, hanem kreatív, játékos módon is gyűjtöttek visszajelzéseket: beszélgettek piacokon, sportpályákon és iskolákban, illetve „buurtbakkies” (közösségi teázások) keretében is. Ünnepekhez kapcsolódó akciókat is szerveztek (pl. karácsonyi, Valentin-napi üdvözlőlappos megkeresések), és kisebb támogatásokkal ösztönözték a lakossági kezdeményezéseket. Külön figyelmet kaptak az arculati elemek: saját logót és weboldalt hoztak létre, tudatosan eltávolodva az önkormányzati sablonoktól, hogy függetlenebb, őszinte párbeszédet teremtsenek. A kommunikáció fő csatornáit a Facebook, az Instagram és egy külön hírlevél voltak. A csapat több terület szakembereiből állt (közösségszervezők, ifjúsági munkások, önkéntes koordinátorok, projektvezető, kommunikációs szakember), és az önkormányzat munkatársai is részt vettek a munkában.

Erőforrás

A Bestemming Wolvega első fázisa már önmagában is erős alapot teremtett: a lakosok bevonásával és valódi meghallgatásával elindította a közösségi aktivizálódást. A fő tanulság, hogy nem mindegy, hogyan hallgatunk: ha őszinte figyelem és válaszkészség van mögötte, akkor már az elején megjelenik a bizalom és a részvételi kedv. A folytatáshoz viszont fontos a lendület fenntartása: a tervek konkretizálása és a rugalmas önkormányzati döntéshozatal nélkül könnyen megtorpan a folyamat. Wolvegában kihívást jelentett az is, hogy a városrendezési elképzelések (pl. központi találkozóhely) más fejlesztésekkel ütközhetnek. A projekt jelenleg eseti finanszírozásból működik, ezért a hosszú távú szerepek és struktúrák fenntartásához további forrásokra van szükség. Ennek ellenére a módszertan — őszinte érdeklődés, lakossági fókusz, játékos-kreatív eszközök — jól átvethető más városokban is.

Alkalmazhatóság

<https://www.weststellingwerf.nl/bestemming-wolvega>

DOM Frízföld (Hollandia)

Mi ez?

A DOM (Dorpsontwikkelingsmaatschappij) egy több mint tíz éve működő módszer, amelynek célja, hogy a frízöldi falvak és az önkormányzatok egyenrangú, strukturált és hatékony módon működjenek együtt a helyi életminőség javítása érdekében. A DOM különösen hasznos ott, ahol a falu és az önkormányzat közötti párbeszéd nehezen indul el, vagy összetett problémák és sok szereplő van jelen. A folyamat kulcsszereplője egy független összekötő, aki képes motiválni, aktivizálni, valamint koordinálni az érdekelt felek közötti együttműködést. A DOM módszer lehetővé teszi a közös gondolkodást, a falvak hosszú távú fejlődési irányainak meghatározását, és konkrét közösségi fejlesztések megvalósítását. A módszer alapja az, hogy a fejlesztés helyben, a faluban történik, az ott élők és az önkormányzat közös munkájával, ahol minden félnek van szerepe és felelőssége.

Eredmény

A DOM módszer alkalmazásának eredményeként számos faluban sikerült konkrét fejlesztéseket és pozitív változásokat elérni. Például Holwert, Peazens-Moddergat, Mitselwier és Le falvakban védett lakóépületeket újíttattak fel. Jistrumban egy új multifunkcionális közösségi központ létrehozásáról született döntés, míg Aldeboarn faluban 15–20 fejlesztési elképzelés összehangolásával közös jövőképet alkottak, melynek első elemeként megújul a falu főtere. Moarre-Ljussens településén pedig egy régi tejüzem új funkciót kapott, és boutique hotelt, vendégházat és múzeumot alakítottak ki benne. Ezek a példák nemcsak fizikai fejlesztéseket jelentenek, hanem a lakosság és az önkormányzat közötti kapcsolatok elmélyítését, a kölcsönös megértés javulását és hosszú távon egy élhetőbb, közösségibb környezet kialakulását is eredményezték.

A DOM módszerhez tartományi és önkormányzati források állnak rendelkezésre. A frízöldi tartomány projektalapú támogatást nyújt, projektenként 22 500 euró összegben, míg az érintett önkormányzattól elvárt minimum társfinanszírozás 17 500 euró. A keret egy része külső szakértőkre, más része a független összekötő díjazására fordítható. A folyamat mindig a faluban zajlik, a helyi közösség aktív részvételével, az önkormányzat pedig partnerként kapcsolódik be. Kulcsszereplő az önkormányzati belső koordinátor is, aki biztosítja a hivatali támogatást, miközben a tartomány inkább a háttérből segít, és főként tartalmi kérdésekben szól bele. A sikerhez szükséges a politikai támogatás, valamint az is, hogy a helyiekben legyen valódi igény egy probléma megoldására vagy egy lehetőség kihasználására.

Erőforrás

A DOM módszer egyik nagy előnye, hogy rugalmasan alkalmazkodik a helyi igényekhez, miközben egy jól felépített együttműködési keretet ad. A tapasztalatok szerint kulcsfontosságú az előkészítő szakasz: időt kell szánni a közös megértésre (mi történik a faluban, milyen kihívások és lehetőségek vannak, és van-e valódi elköteleződés). Ebben a fázisban a független összekötő segít kezelni a feszültségeket és elakadásokat. A módszer más régiókban is jól működhet, ahol cél a közösségek megerősítése, a lakosság bevonása és jövőbiztos fejlesztések elindítása. A DOM értéke abban áll, hogy a párbeszédből kézzelfogható eredményeket épít, és valódi beleszólást ad a helyieknek a saját jövőjük alakításába.

Alkalmazhatóság

<http://www.wijzijndom.frl/>

Burgum-West közös alkotás (Hollandia)

Mi ez?

2021 tavaszán a burgumi önkormányzat úgy döntött, hogy új alapokra helyezi a Burgum-West jövőképének kialakítását. Mivel korábban többször sem sikerült olyan önkormányzati koncepciót készíteni, amit mindenki elfogad, ezúttal a kezdeményezést a lakosság kezébe adták. Az önkormányzat kijelölte a keretrendszer, de a tartalmat már a helyi szereplők alakították ki közösen. A cél egy olyan, széles körű támogatottságot élvező elképzelés megalkotása volt, amelyhez minden érintett hozzászólhatott, megoszthatta elképzeléseit, és részt vehetett a döntési folyamatban. Az egész folyamat egyfajta szemléletváltást tükrözött: a felülről lefelé történő irányítás helyett a közös gondolkodásra, együttműködésre és társadalmi párbeszédre helyezte a hangsúlyt.

Eredmény

A folyamat legfontosabb eredménye egy mindenki által elfogadható jövőkép megalkotása volt Burgum-West területére. A lakossági együttműködés és az intenzív párbeszéd következtében nemcsak konkrét elképzelések születtek, hanem jelentősen javult a kapcsolat az önkormányzat és a helyi közösség között is. A résztvevők – beleértve olyanokat is, akik korábban konfliktusban álltak egymással – képesek voltak konstruktív módon együttműködni. Az önkormányzat elkötelezte magát a jövőkép megvalósítása mellett, és a sikeres első esemény után egy második, végrehajtási tervet célzó co-creációs napot is szerveznek. A folyamat kézzelfogható hozadéka tehát nemcsak a tartalmi koncepció, hanem egy bizalomra épülő, aktívabb és elkötelezettebb közösség is lett, amely nyitott a további együttműködésre.

A sikerhez nem elsősorban pénzre, hanem emberi és szervezési erőforrásokra volt szükség. Az önkormányzat kijelölte a kereteket (pl. költségsemlegesség, jogszabályok betartása, új lakóterületek kizárása), majd független facilitátorokat bízott meg a folyamat megszervezésével és levezetésével. Ők készítették fel a résztvevőket, biztosították a helyszínt és feltételeket, strukturálták a párbeszédet, és külön figyeltek a „csendes többség” bevonására, hogy mindenki biztonságosan elmondhassa a véleményét. A döntéseket témaszakértők (pl. biodiverzitás, vízminőség, közlekedés) is segítették. A facilitátoroknál fontos szempont volt a fríz nyelv is: vagy beszéltek, vagy biztosították a fordítást. Összességében a folyamat alapos előkészítést, többoldalú támogatást és világos játékszabályokat igényelt.

Erőforrás

A burgumi gyakorlat jól példázza, hogyan lehet egy széles társadalmi egyeztetést úgy megszervezni, hogy valóban közösen elfogadott jövőkép szülessen. A fő tanulság az alapos előkészítés és a korai bevonás: a kereteket, a célt és a részvételi lehetőségeket világosan kellett kommunikálni, hogy mindenki hozzáférjen az információhoz. Az elköteleződést erősítette, hogy a résztvevők maguk alakíthatták a napirendet. A módszer kiválóan adaptálható más helyszíneken is, különösen ott, ahol cél a közösség bevonása, a társadalmi feszültségek oldása, vagy a közintézményekbe vetett bizalom helyreállítása. A példa azt is mutatja, hogy a közösen kialakított megoldások nemcsak jobbak lehetnek tartalmilag, hanem közösséget is építenek, kapcsolatokat teremtenek, és alapot adnak a további együttműködéshez.

Alkalmazhatóság

<https://www.datishelder.com/transformatie-social-domein>

Leeuwarden település közösségi alapja (Hollandia)

Mi ez?

A Mienskipfonds Leeuwarden önkormányzatának 2014-ben létrehozott támogatási alapja, amely a helyi közösségi kezdeményezéseket ösztönzi. Célja, hogy a lakosok által kitalált és megvalósított projektek erősítsék a közösségi életet, a társadalmi részvételt és a települések élhetőségét. A pályázás tudatosan alacsony küszöbű: egyszerű űrlapokkal és világos szabályokkal bárki benyújthatja az ötletét. A projekteket egy független, nyolc helyi lakosból álló bizottság („Tafel van 8”) értékeli. Feltétel, hogy a kezdeményezések közösségi alapúak legyenek, vagyis helyi igényekre válaszoljanak, és a lakosok által, a lakosok számára valósuljanak meg. Az alap nemcsak pénzt ad, hanem tudást, együttműködést és motivációt is mozgósít.

Eredmény

A Mienskipfonds hatására Leeuwardenben és a környező falvakban sokféle értékes közösségi kezdeményezés valósult meg: a közösségek aktívabbá váltak, erősödött az összetartozás, és a lakosok megtapasztalták, hogy valóban alakíthatják a környezetüket. Az évek során például elindult egy fenntartható helyi termelői piac Easterlittens faluban, amely nemcsak a helyi gazdákat támogatja, hanem közösségi találkozóhelyként is működik. Oud Oost városrészben zeneórák indultak időseknek és fiataloknak, ahol korábbi zenészek önkéntesként oktatták a résztvevőket. Wergea faluban pedig a közösségi ház energetikai felújítását valósították meg részben önkéntesek közreműködésével, csökkentve az energiafogyasztást és biztosítva a közösségi élet fenntarthatóságát. A projektek sikerének kulcsa a helyiek önkéntes munkája és elkötelezettsége volt.

A Mienskipfonds 2024-től évi 300.000 eurós költségvetéssel működik, amelyből egy-egy kezdeményezés maximum 20.000 euró támogatást kaphat. A pénzügyi forráson túl azonban kulcsfontosságú az önkéntes munka, a helyi tudás, valamint a közösségi partnerségek (pl. falutanácsok, egyesületek, helyi alapítványok). Az egyszerű pályázati űrlapok és a havi elbírálási rendszer gyors és elérhető folyamatot biztosít. Továbbá a személyes kapcsolat az alap adminisztratív munkatársaival növeli a bizalmat, és segíti azokat is, akik nem jártasak a hivatalos ügyintézésben. Ez az átlátható, támogató háttér kiemelt szerepet játszik abban, hogy a lakosok merjenek pályázni és kezdeményezni.

Erőforrás

A Mienskipfonds modellje más önkormányzatoknál, kistépüléseken vagy városrészekben is jól működhet, ahol cél a közösségek aktivizálása és az alulról jövő ötletek támogatása. A siker alapfeltétele egy világos, átlátható pályázati keret, helyi bírálók bevonása, és a bürokrácia csökkentése. Emellett kulcsfontosságú, hogy a kezdeményezések valóban a lakosság igényeire épüljenek, és nyitottak legyenek mindenki számára. A modell különösen hatékony olyan közösségekben, ahol az emberek készek időt, energiát áldozni saját környezetük fejlesztésére, de ehhez anyagi vagy szervezési támogatásra van szükségük. A tapasztalatok szerint egy jól működő közösségi alap erősíti a helyi identitást, az önbizalmat és a társadalmi kohéziót, ezért széles körben alkalmazható közösségfejlesztési eszközként.

Alkalmazhatóság

<https://www.leeuwarden.nl/subsidies/subsidie-mienskipfonds/>

Ljussens falu közösségi kávézójának megmentéséről (Hollandia)

Mi ez?

Az északkelet-frízöldi Ljussens falujában a közösség példamutatón mentett meg egy kulcsfontosságú találkozóhelyet: a helyi kávézót, amely bezárás előtt állt, pedig egy kis faluban az utolsó szolgáltatások egyikének számított. Hat barát úgy döntött, hogy nem hagyják elveszni: megvásárolták az épületet, majd teljesen felújították. Nem csak külső segítségre támaszkodtak: több forrásból, köztük a LEADER programból is pályáztak a költségek fedezésére. A kávézó ma önkéntesek által működtetett közösségi tér, amely szolgáltatást és aktív találkozóhelyet is biztosít, erősítve az életminőséget, a helyi identitást és a közösségi összetartozást.

Eredmény

A közösségi összefogás eredményeként Ljussens falva megőrizte egy fontos közösségi szolgáltatást, és ezzel együtt visszanyerte egy közösségi élet szempontjából kulcsfontosságú helyszínt. A kávézó mára újra élettel telt meg, rendszeres találkozók, események és társasági alkalmak színtere lett, amelyek segítik a lakosok közötti kapcsolatok elmélyülését. A közösségi tér működtetése önkéntes alapon történik, ami nemcsak a helyi részvételt erősíti, hanem növeli a lakók elkötelezettségét és felelősségérzetét is. A kávézó példája azt is bizonyítja, hogy helyi szinten is lehet fenntartható megoldásokat találni, ha a közösség hajlandó aktívan részt venni a saját jövője alakításában. A kezdeményezés mellett hozzájárult a falu pozitív megítéléséhez és külső figyelmet is kiváltott, inspirálva más vidéki közösségeket.

A projekt sikeréhez többféle erőforrásra volt szükség. Először is, a hat helyi lakos személyes elköteleződése és pénzügyi hozzájárulása tette lehetővé a kávézó megvásárlását. A felújítás költségeinek jelentős részét támogatások fedezték, amelyek közül a LEADER program volt az egyik legfontosabb. Emellett helyi szponzorok, közösségi gyűjtések és önkéntes munka is hozzájárultak a megvalósításhoz. A beruházás nemcsak az épület fizikai állapotát javította, hanem technikai és üzemeltetési fejlesztéseket is tartalmazott, amelyek lehetővé tették, hogy a kávézó hosszú távon fenntarthatóan működjön. A humán erőforrás oldalról a helyi lakosok önkéntes munkája és közösségi lelkesedése volt az egyik legnagyobb érték, amely a kezdetektől fogva biztosította a projekt sikerét.

Erőforrás

A ljussensi kávézó megmentése jó példa arra, hogyan lehet helyben reagálni a vidéki szolgáltatások eltűnésére. A modell más kistelepüléseken is könnyen alkalmazható, főleg ott, ahol gyengül a közösségi infrastruktúra, és szükség van új találkozóhelyekre. A kulcs a helyi kezdeményezés és a belső erőforrások összekapcsolása külső támogatásokkal (pl. LEADER): nem mindig kell nagy állami beavatkozás, sokszor elég a közösségi akarat, kreativitás és a meglévő források okos használata. A projekt ráadásul nemcsak egy épületet mentett meg, hanem erősítette a helyi identitást, élethez és társadalmi kohéziót is.

Alkalmazhatóság

<https://www.omropfryslan.nl/nl/nieuws/1232204/veel-dorpskroegen-verdwijnen-maar-ljussens-bracht-het-cafe-juist-bij-de-tijd>

„Deelkasten” – szomszédsági megosztási szekrények (Hollandia)

Mi ez?

Hollandiában egyre nagyobb teret nyernek az olyan közösségi kezdeményezések, mint a „Deelkasten”, azaz szomszédsági megosztási szekrények. Ezek a nyilvánosan elérhető, gyakran egyszerű fa- vagy műanyag szekrények lehetővé teszik, hogy az emberek megosszák egymással a már nem használt, de jó állapotban lévő élelmiszereket, háztartási cikkeket, tisztálkodószereket, könyveket vagy akár játékokat. A szekrények köztereken, kertekben, közösségi házak mellett vagy falusi tereken találhatók, és bárki számára hozzáférhetők. Néhány közülük hűtőszekrényként is funkcionál, így romlandó termékek is biztonságosan elhelyezhetők. A kezdeményezés alapelve az egyszerűség és a közösségi szolidaritás: aki tud, ad, aki rászorul, vehet. Ezzel nemcsak a pazarlás csökkentése, hanem a társadalmi érzékenyítés és szomszédsági összetartás erősítése is cél.

Eredmény

A „Deelkasten” mozgalom az elmúlt években gyorsan terjedt Hollandiában, és mára számos városban és faluban működik ilyen szekrény – a legtöbb helyen teljes mértékben civil kezdeményezésként. Az online elérhető térkép (buurtkastjeskaart.nl) segítségével bárki megtalálhatja a hozzá legközelebbi szekrényt, vagy akár új helyszínt is regisztrálhat. A gyakorlat kézzelfogható társadalmi hatásokkal jár: enyhíti a szociális nehézségeket, segíti a nehéz helyzetben élő családokat, és lehetőséget ad az aktív közösségi részvételre. Az élelmiszerpazarlás mérséklésével hozzájárul a fenntartható életmód népszerűsítéséhez, miközben a lakók közötti kapcsolatok is erősödnek. A „Deelkasten” szimbolikus értékkel is bír: látható és elérhető formában jeleníti meg a bizalom, együttműködés és segítőkészség értékeit.

A megosztási szekrények létrehozása rendkívül alacsony költségvetésből is megvalósítható. Egy egyszerű szekrény, egy kis kültéri védelem, esetenként egy hűtőszekrény elegendő a kezdéshez. A legtöbb esetben a helyi közösségek, önkéntesek vagy civil szervezetek vállalják a szekrények karbantartását, feltöltését és felügyeletét. A fenntartáshoz nincs szükség állandó személyzetre – a rendszer önszerveződő módon működik, és a lakosok közti bizalomra alapul. Fontos lehet egy kommunikációs kampány a kezdeményezés bemutatására, hogy minél többen ismerjék meg és használják a szekrényt. A megvalósítás sikerét segíti egy egyszerű online regisztrációs és térképes nyilvántartó rendszer, valamint a közösségi médián keresztüli tájékoztatás.

Erőforrás

A „Deelkasten” modell más városi és vidéki térségekben is könnyen alkalmazható, ahol cél a közösségek erősítése és a kölcsönös segítség ösztönzése. A kezdeményezés rugalmasan alakítható a helyi igényekhez: lehet csak élelmiszerre koncentráló szekrény, de működhet kifejezetten könyv- vagy játékmegosztásra fókuszáló formában is. Előnye, hogy nem igényel nagy beruházást vagy központi irányítást: alulról szerveződve is fenntartható, ha van elkötelezett helyi közösség. Különösen hasznos ott, ahol magas a rászorultság vagy kevés a helyi szolgáltatás. A koncepció nemcsak gyakorlati segítséget ad, hanem a közösségi kohézió modern eszköze is: erősíti az aktív részvételt és az egymás iránti felelősségvállalást.

Alkalmazhatóság

<https://buurtkastjeskaart.nl/>

Falu- és körzetfejlesztési támogató rendszer (Hollandia)

Mi ez?

Hollandiában egy sokszereplős támogatási rendszer segíti, hogy városokban és falvakban élő lakosok könnyen elindíthassák saját kezdeményezéseiket (művészeti, sport-, közösségi vagy élethezési projektek). A rendszer két pillérre épül: egyrészt független szervezetek adnak szakmai támogatást, inspirációt és kapcsolatrendszert, másrészt az önkormányzatok falu- és körzetkoordinátorai segítik a megvalósítást és a bürokratikus akadályok kezelését. Ezek a közvetítő szereplők hidat képeznek az állampolgárok és a közigazgatás között, erősítik a részvételt és az átláthatóságot, és segítik, hogy a helyi igények a döntésekben is megjelenjenek. A cél egy alulról építkező, közösségi fejlődést támogató rendszer működtetése.

Eredmény

A holland rendszernek köszönhetően az elmúlt években több ezer helyi projekt valósult meg, amelyek javították az életminőséget, növelték a lakossági részvételt, és új lendületet adtak a falvak és kisebb városrészek társadalmi életének. A független támogató szervezetek (pl. Doarpswurk, Keunstwurk, Sport Fryslân) gyakorlati tudást, inspirációt és kapcsolatokat adnak, segítve az ötletek beágyazódását helyi és regionális szinten. Emellett a falu- és körzetkoordinátorok kulcsszereplők: összekötik az állampolgárokat az önkormányzati döntéshozókkal, követik a helyi folyamatokat, és támogatják a projektötletek adminisztratív és pénzügyi előkészítését. Ennek a hálózati háttérnek köszönhetően sokféle kezdeményezés jött létre – közösségi terek, művészeti fesztiválok, sportfejlesztések és zöld beruházások is.

A rendszer sikeréhez stabil háttérszervezetekre és jól képzett szakemberekre van szükség. A független szervezetek működését jellemzően tartományi vagy regionális források és pályázatok finanszírozzák, és tanácsadással, projektmenedzsmenttel, pályázati segítséggel, közösségépítéssel és képzésekkel támogatják a helyi kezdeményezéseket. A falu- és körzetkoordinátorok az önkormányzat alkalmazottai: területspecifikusan dolgoznak, ismerik a helyi szereplőket és problémákat. Munkájukhoz helyi költségvetési forrás, digitális eszközök és adminisztratív háttér kell. A rendszer gerincét nemcsak a pénz, hanem a motivált, empatikus, jól tájékozott humán erőforrás adja.

Erőforrás

A holland modell más országokban is jól adaptálható, főleg ott, ahol cél a helyi közösségek megerősítése és a részvételi döntéshozatal. Lényege, hogy a lakosok ne csak kedvezményezettek, hanem aktív alakítói legyenek a fejlődésnek, miközben az alulról jövő kezdeményezések valódi szakmai és intézményi támogatást kapnak. A sikeres átvételhez nyitott önkormányzati hozzáállás kell, illetve olyan civil és szakmai szervezetek bevonása, amelyek független, hiteles partnerei a közösségeknek. Hosszú távon ez a struktúra élhetőbb, fenntarthatóbb és összetartóbb településekhez vezethet vidéken és városban egyaránt.

Alkalmazhatóság

<https://www.doarpswurk.frl/>
<https://keunstwurk.nl/>
<https://sportfryslan.nl/>

Faluközösség – Mols fejlesztés alatt (Dánia)

Mi ez?

A dániai Mols-félsziget a Syddjurs önkormányzatban található, 260 km²-es terület, 24 kisebb faluból áll, összesen kb. 3 899 lakossal. A legnagyobb település Knebel (kb. 600 fő), itt vannak a közszolgáltatások is. 2015-ben a közösségen belül feszültséget okozott az önkormányzat azon szándéka, hogy bezárja a helyi iskolát vagy lecsökkenti az osztályok számát. Ebben a kritikus helyzetben Mols csatlakozott a „Cluster Village” projekthez, amelyet a DGI és a Realdania indított el országos szinten, és így a térség egyike lett az öt pilotterületnek. A program célja közösségi részvétellel egységes jövőkép kialakítása, a falvak közötti együttműködés erősítése és a helyi fejlesztések támogatása volt. Bár a projekt hivatalosan 2017-ben zárult, a munka folytatódott: ennek legújabb eredménye a Molsværket közösségi találkozóhely, amely 2021–2024 között valósult meg. A megvalósítás alapítványi támogatásokból, helyi hozzájárulásokból és az önkormányzat részvételével történt.

Eredmény

A projekt megvalósítása látványos közösségi és demográfiai eredményeket hozott. Mols mára önálló „márkává” vált, egyre több kreatív vállalkozó és művész telepszik le itt, és nőtt az érdeklődés a régi házak és gazdaságok felújítása iránt. A térség népessége 2015 és 2024 között 3 779 főről 3 899-re nőtt, miközben különösen figyelemre méltó a kisgyermekek számának növekedése: a 0–6 éves korosztály létszáma 158-ról 229-re emelkedett. Bár az idősök hosszabb élettartama miatt az átlagéletkor nem csökkent, a fiatalodás jelei egyértelműek, amit az is mutat, hogy 2024-ben rekordot döntve 27 kisgyermek kezdte meg iskolai tanulmányait. A projekt nemcsak a népességmegtartó képességet növelte, hanem megerősítette a közösségi identitást és együttműködést is a korábban széthúzó falvak között.

A „Cluster Village” módszer sikeres alkalmazásához elengedhetetlen egy dedikált projektmenedzser, akinek feladata a folyamat koordinálása és a közösség támogatása. Ennek költsége körülbelül 40 000 euró. A program első szakaszában kérdőíves felmérés készül, amely a helyiek véleményét, igényeit és javaslatait gyűjti össze; ennek lebonyolításához és az eredmények kiértékeléséhez külső szakértői segítségre van szükség, amely további körülbelül 8 000 euróba kerül. Ezen felül fontos szerepet kapnak a helyi önkéntes erőforrások: szükség van találkozóhelyekre, technikai eszközökre (például számítógépekre), valamint digitális kommunikációs csatornákra. A teljes folyamat általában 6–9 hónapot vesz igénybe, de a hosszú távú fenntarthatóság érdekében az eredmények beépülnek a települések mindennapi életébe is.

Erőforrás

A dán „Cluster Village” módszer egy jól dokumentált, bevált gyakorlat, amely már 29 település-klaszterben bizonyított. Öt lépésből áll: projektstruktúra kialakítása, közösségi felmérés, közös jövőkép és név megalkotása, tematikus munkacsoportok létrehozása, majd a megvalósítás és a fenntartható működtetés. A folyamat rugalmas, ezért különböző társadalmi és földrajzi környezetekhez is jól illeszthető, de fontos, hogy az igény belülről jöjjön, és legyen valódi elköteleződés a változásra. Különösen jól működik ott, ahol erős a helyi identitás (vagy ahol a felmérés segíthet azt megerősíteni). A siker nagyban múlik a projektmenedzseren, ösztönző, de nem domináns szerepben, és a hatékony kommunikáción, ami akár professzionális támogatást is igényelhet. A módszer nemcsak fejlesztési keretet ad, hanem új közösségi dinamizmust is létrehoz.

Alkalmazhatóság

<https://www.interregeurope.eu/good-practices/village-cluster-mols-in-development>

Maltfabrikken (Dánia)

Mi ez?

A dániai Ebeltóft városában található Maltfabrikken egy kivételes közösségi és kulturális fejlesztési példa, amely régi ipari örökség újrahazsnosításán alapszik. Az 1861-ben alapított egykori malátagyár, miután 1998-ban végleg bezárt, évtizedeken át pusztulásnak indult, egészen addig, míg egy helyi civil kezdeményezés – lakossági összefogás és közösségi finanszírozás révén – meg nem mentette az ikonikus vörös téglapépületeket. Az újjászületett épületegyüttes ma „Az Emberek Gyáráként” (The People's Factory) ismert, és a város szíveként funkcionál, egyszerre szolgál kulturális központként, közösségi térként, gasztronómiai helyszínként, ifjúsági és művészeti térként. A projekt jól példázza, hogyan válhat egy korábban elhagyott ipari zóna pezsgő, sokfunkciós kreatív csomóponttá – alulról jövő kezdeményezés, széleskörű partnerség és erős helyi identitás mentén.

Eredmény

A Maltfabrikken újjáélesztése több szinten is jelentős sikereket hozott. Az egykori gyárépület mára otthont ad egy modern sörfőzde és sörözőnek, egy nyitott, „határok nélküli” koncepciójú étteremnek, valamint egy koncert- és rendezvényteremnek, amely nemcsak fesztiválok, hanem ifjúsági kulturális események helyszíne is. Emellett működik itt művészeti galéria, kézműves műhely, nemzetközi művészrezidencia-program, valamint egy egyedülálló módon összekapcsolt közkönyvtár, helyi múzeum és levéltár is. A kreatív iparágak szereplői számára coworking tér áll rendelkezésre, amely a digitális nomádok, művészek és fiatal vállalkozók közösségét is megszólítja. Az eredmények közé sorolható a város kulturális és gazdasági fellendülése, a helyi identitás megerősítése és a fenntartható, közösségi értékekre épülő városfejlesztés mintapéldája.

A projekt sikeréhez kulcsfontosságú volt a helyi közösség aktív részvétele és támogatása. Az indulást a közösségi finanszírozás segítette, ami nemcsak pénzt, hanem erős legitimációt is adott. Ezt önkormányzati és állami fejlesztési programok, EU-s kulturális források és stratégiai partnerek egészítették ki. Szükség volt építészeti és műemlékvédelmi szakértelemre is, mert a cél az épület megmentése mellett egy modern, multifunkcionális tér kialakítása volt. A működtetésben kulturális menedzserek, programkoordinátorok, vendéglátások, kurátorok és közösségfejlesztők dolgoznak együtt. A hosszú távú fenntarthatóságot pedig a több lábon álló bevételi modell biztosítja: vendéglátás, bérbeadás, jegyértékesítés és kulturális pályázatok kombinációja.

Erőforrás

A Maltfabrikken példája kiválóan adaptálható más közösségekben is, különösen olyan helyeken, ahol üresen álló ipari épületek találhatók, és szükség van új közösségi és kulturális terekre. A modell alapja az alulról jövő kezdeményezés, a helyi elkötelezettség és az összművészeti szemlélet: olyan funkciókat integrál, amelyek egyszerre szolgálják a kulturális kínálat bővítését, a társadalmi kohéziót és a gazdasági élet élénkítését. A kulcs a hosszú távú gondolkodásban, a közösség bevonásában és a sokszínű funkciók egyensúlyában rejlik. Ez a modell különösen inspiráló lehet Közép- és Kelet-Európában is, ahol sok hasonlóan értékes, de funkcióját veszített épület vár újrahazsnosításra. A siker titka az, hogy a közösség ne csak haszonélvezője, hanem aktív formálójá legyen az átalakításnak – ahogyan az Ebeltóftban is történt.

Alkalmazhatóság

<https://maltfabrikken.dk/>

Molsværket (Dánia)

Mi ez?

A Molsværket egy vadonatúj, többfunkciós közösségi központ a dániai Knebelben, amely összeköti a Molsskolent (iskolát) és a Molshallent (közösségi sportcsarnok), és helyet ad újszerű bölcsődének, óvodának, iskolai tereknek, sportlétesítményeknek, közösségi konyhának, multifunkcionális helyiségeknek, irodáknak, lelkesítő irodának, hangulatos sarkoknak és szabadterei közösségi tereknek. Ez az élő találkozóhely – amely 2024. április 26-án nyitotta meg kapuit – úgy jött létre, hogy “egy helyen osztozzon” a közösség – gazdasági, közösségi és fenntarthatósági megfontolások mentén.

Eredmény

Az ünnepélyes megnyitón – mintegy 4–600 vendég részvételével – a Molsværket azonnal bizonyította közösségépítő erejét. A helyszín nem csupán fizikai összekötő kapocs lett az iskola, óvoda, sportcsarnok és közösség között, de a közösségi konyha és multifunkciós terek révén már az első hetekben folyamatosan zajló közösségi események tárhelye – például közösségi étkezések, sportesemények, kulturális rendezvények és informális találkozók formájában. Az épület 2 800 m²-en valósult meg, és egyszerre szolgálja a gyerekeket (óvoda, bölcsőde), fiatalokat, családokat és idősebb korosztályokat.

A Molsværket létrehozásához mintegy 62 millió DKK (~2,5 milliárd HUF) bevonására volt szükség, amelyet különféle forrásokból biztosítottak: Syddjurs önkormányzata 22,5 millió DKK, Lokale og Anlægsfonden 11,5 millió, Realdania 9,5, Nordea Alapítvány 7,9, A.P. Møller Alapítvány 6,7, továbbá kisebb helyi alapok, vállalatok és közösségek járultak hozzá a költségekhez. A tervezési munkákat a Transform ApS végezte, mérnöki támogatást nyújtott a WSP, a landsképtervezésért a VEGA volt felelős, az építkezést több helyi kivitelező végezte. A pályázati és finanszírozási struktúra sikerességéhez elengedhetetlen volt a projektrecept befogadása a nemzeti és helyi alapok részéről.

Erőforrás

A Molsværket példája megmutatja, hogyan adhat új lendületet egy vidéki közösségnek egy multifunkcionális intézmény, amely a közösségi terek és szolgáltatások megosztására épül. Különösen hasznos ott, ahol a népességcsökkenés és a széttörözött szolgáltatások miatt érdemes az erőforrásokat egy helyre koncentrálni. Egy ilyen központ hatékonyabbá teheti az oktatási, sport- és kulturális infrastruktúra működését, miközben erős találkozási pontot teremt, ami növeli az összetartozást és támogatja az új közösségi kezdeményezéseket. A siker feltétele a helyi igények és szereplők alapos feltérképezése, a rugalmasan használható terek kialakítása és a fenntartható üzemeltetés megtervezése. A Molsværket alapján a közösen használt terek nemcsak költséghatékonyak, hanem közösségi identitást és élő kapcsolatokat is építenek, ezért a modell más vidéki régiókban is jól adaptálható.

Alkalmazhatóság

<https://molsvaerket.dk/>

A sziget lakói által kidolgozott stratégiai terv (Dánia)

Mi ez?

Az „Anholt – egész évben” elnevezésű kezdeményezés egy példamutató közösségi tervezési folyamat, amelyet az Anholt szigeten élők indítottak el saját kezdeményezésre. A lakosok úgy érezték, hogy a település jövője nincs megfelelőképpen képviselve az önkormányzati fejlesztésekben, ezért úgy döntöttek, saját maguk készítenek egy átfogó fejlesztési stratégiát. A projekthez önkormányzati támogatást kértek és kaptak is, amelyből külső szakértők segítségét vették igénybe. A közösség aktívan részt vett a stratégiaalkotásban: interjúk, találkozók, műhelymunkák révén gyűjtötték össze a véleményeket, célokat és aggályokat, majd ezek alapján állították össze a sziget jövőképét.

Eredmény

A folyamat legfontosabb eredménye, hogy Anholtnak most már saját közösen kialakított és elfogadott jövőképe és stratégiája van. A dokumentumban a lakosok kijelölték azokat a táji, kulturális és közösségi értékeket, amelyeket mindenképpen meg akarnak őrizni. Ugyanakkor elismerték, hogy a sziget gazdasági túlélése erősen függ a turizmustól – így a fő kihívás az egyensúly megtalálása a fejlődés és a természetes, helyi értékek védelme között. A folyamat során új kapcsolatok születtek: olyan emberek találkoztak és működtek együtt, akik korábban nem vettek részt hasonló folyamatokban. Ez hozzájárult a társadalmi kohézió erősödéséhez, és növelte az önszerveződési képességet.

A kezdeményezés elindításához szükség volt önkormányzati pénzügyi támogatásra, amely lehetővé tette külső szakértők bevonását. Ezen felül elengedhetetlen volt a helyi közösségek részvétele és elkötelezettsége. A szigeten működő összes szervezet képviselőt kapott a munkacsoportban, így biztosítva, hogy a stratégia valóban mindenkit képviseljen. Az erőforrásokat tehát nemcsak anyagi, hanem társadalmi tőke és közösségi aktivitás formájában is mozgósították. A helyiek véleményének becsatornázása, az interjúk és műhelymunkák lebonyolítása szintén jelentős szervezési és koordinációs kapacitást igényelt, amelyet részben a szakértők, részben maguk a lakosok biztosítottak.

Erőforrás

Az Anholt-szigeti példa jó minta kisebb közösségeknek: megmutatja, hogy a helyiek által készített fejlesztési terv általában hitelesebb és könnyebben elfogadott, mint a kívülről érkező stratégiák, és erősíti a közösségi identitást, felelősségvállalást is. Tanulság viszont, hogy bár az önkormányzat pénzügyileg támogatta a folyamatot, nem vett részt aktívan a tartalom kialakításában, ami később nehezítheti a megvalósítást, mert a döntéshozók nem ismerik részletesen a tervet. Ezért másoknak érdemes már előre bevonni a hivatalos szereplőket, vagy tisztázni, hogyan illeszthető be a stratégia az önkormányzati döntéshozatalba. Ennek ellenére az Anholt példa jól mutatja az alulról jövő tervezés erejét, ha támogatást és autonómiát kap.

Alkalmazhatóság

<https://anholthavn.dk/visionen-er-anholt-hele-aaret-rundt/>

Fenntartható falvak és helyi energiaközösségek (Dánia)

Mi ez?

A Dánia Közép Régiójában indított „Fenntartható falvak és helyi energiaközösségek” program célja, hogy a vidéki közösségek saját kezdeményezésű, fenntartható energiaellátási megoldásokat dolgozzanak ki. A régió külön forráspontot („special pole”) hozott létre azon falvak támogatására, amelyek zöld energiára alapozva szeretnének önellátóvá válni. Az ötlet kiindulópontját az adta, hogy a régió stratégiájában a fenntarthatóság kiemelt prioritásként szerepel, és az energiaárak emelkedése miatt a lakossági érdeklődés is megnőtt a megújuló energia iránt. A programot különböző regionális hivatalok közösen támogatták, összehangolva a vidékfejlesztési, környezetvédelmi és energiaügyi célokat.

Eredmény

A kezdeményezés legfőbb eredménye kettős: egyrészt konkrét előkészítő projektek jöttek létre különböző falvakban, amelyek során szakértők segítségével felmérték a helyi megújuló energiaforrások lehetőségeit, másrészt ezekből az információkból egy tudásbázis is épült, amelyet más közösségek is felhasználhatnak saját energiaprojektjeikhez. A program kézzelfogható kimenete tehát nemcsak a projektötletek előkészítése, hanem az érdeklődés dokumentálása is, ami hosszabb távon újabb forrásokat mozgósíthat a témában. Emellett fontos tapasztalat volt a regionális hivatalok közötti együttműködés sikere, amely lehetővé tette, hogy több stratégiai cél egy projektben valósuljon meg – ez pedig növelte az eredményességet és a hatást is.

A program megvalósításához elengedhetetlen volt a több hivatal összehangolt együttműködése, amely lehetővé tette a pénzügyi források és szakértelem összevonását. A közösségek részéről elsősorban motivációra, részvételre és nyitottságra volt szükség. A pályázó falvak támogatást kaptak szakértői tanácsadásra, energetikai elemzésekre, valamint közösségi fórumok megszervezésére is. Ezáltal a lakosság aktív bevonása már a kezdetektől biztosított volt. Az erőforrások tehát anyagi, humán és tudásalapú formában egyaránt jelentősek voltak, a közös cél érdekében egymást erősítő módon.

Erőforrás

Ez a program jól adaptálható más régiók számára is, ahol fontos cél a vidéki közösségek fenntarthatósági törekvéseinek támogatása. A tapasztalat azt mutatja, hogy a siker kulcsa a megfelelő időzítés (jelen esetben az energiaválság) és a több szakterület közös fellépése. A decentralizált energiatermelés iránti érdeklődés nő, és ha ehhez technikai és pénzügyi segítség is társul, a közösségek képesek lehetnek valódi, önfenntartó rendszerek kialakítására. Fontos tanulság ugyanakkor, hogy a regionális hivatalokon belül időigényes lehet a koordináció, de ha ez sikeresen megvalósul, az eredmények jelentősen meghaladják az egyes szereplők önálló teljesítményét. A projekt egyik mottója – „Dolgozz gyorsan és vállalj kockázatot” – jól tükrözi a rugalmas, kezdeményezésorientált megközelítést, amely máshol is eredményes lehet.

Alkalmazhatóság

<https://www.rm.dk/om-os/aktuelt/nyheder/nyheder-2022/oktober-22/hjalp-til-landsbyer-ramt-af-energikrise/>

Realiza.te: többszintű és ágazatközi megközelítés az oktatási sikerhez (Portugália)

Mi ez?

A Realiza.te program átfogó, több szinten és több szektort összekapcsolva támogatja az iskolai sikerességet: célja, hogy 10%-kal csökkentse az iskolai lemorzsolódást a Coimbra régió 19 önkormányzatának minden állami iskolájában. A projekt a közösségi részvételre, az inkluzív szemléletre és a személyre szabott beavatkozásokra épül. Egy 2015-ös egyetemi tanulmány eredményeire alapozva indult, és már a tervezésbe is bevonta a helyi, regionális és nemzeti szereplőket. Kiemelten a hátrányos helyzetű, speciális igényű és kisebbségi háttérű tanulók támogatására fókuszál. A tanulók köré multidiszciplináris szakmai csapatok szerveződnek, a programot pedig a szülők és a helyi közösségek bevonása erősíti. A Realiza.te az EU ajánlásaihoz igazodva megelőző, beavatkozó és kompenzáló intézkedéseket is alkalmaz.

Eredmény

A program túlteljesítette a kitűzött célokat: a tanulók tantárgyi bukási arányát 225,89%-kal, míg a tanulói visszatartások és a lemorzsolódás arányát 158,27%-kal csökkentette, szemben az eredetileg vállalt 10% és 25%-os célértékekkel. Az oktatási rendszer különböző szintjein is javulást tapasztaltak: az ISCED 1-2 szinteken 2,3%-os, míg az ISCED 3 szinten 5,9%-os előrelépés történt a tanulók előmenetelében, mind a regionális, mind az országos átlagokat meghaladva. A program eredményeit jól mérhető indikátorokkal követték nyomon, így biztosítva az átláthatóságot és a folyamatos visszacsatolást. A Realiza.te emellett elősegítette a különböző szereplők közötti együttműködést, megerősítve az oktatási hálózatok közösségi szerepét és fenntarthatóságát.

A program első szakaszának költségvetése 4,521 millió euró volt, amelyből a humánerőforrás biztosítása jelentős részt tett ki. A multidiszciplináris csapatok pszichológusokból, logopédusokból, pedagógiai szakemberekből álltak, de egyes csapatokban zeneterapeuták, gyógytornászok és táplálkozási szakértők is helyet kaptak. A projekt megvalósításához elengedhetetlen volt a szektorok közötti együttműködés, a helyi és regionális intézmények elköteleződése, valamint a tudományos háttér biztosítása a beavatkozások célzottságához és hatékonyságához.

Erőforrás

A Realiza.te projekt jól példázza, hogyan valósítható meg egy rugalmas, skálázható és helyi sajátosságokra szabható modell az iskolai lemorzsolódás csökkentésére. Az EU-s ajánlásokhoz igazodva olyan átfogó akciótervet kínál, amely világosan meghatározza a különböző szintű szereplők feladatait, és konkrét eszközöket biztosít a megelőzéshez, a beavatkozáshoz és a kompenzációhoz. A program sikeresen adaptálható más európai térségekben is, legyen szó vidéki vagy városi környezetről, magas vagy alacsony népsűrűségű régiókról. Az együttműködésre és közösségi részvételre épülő megközelítés különösen erős alapot ad a fenntartható oktatáspolitikához, és jól alkalmazható más tagállamokban is, amelyek oktatási egyenlőtlenségek csökkentésére, illetve a korai iskolaelhagyás visszaszorítására törekkenek.

Alkalmazhatóság

<https://realiza-te.pt/>

Digitális nomádok Madeirán (Portugália)

Mi ez?

A „Digital Nomads Madeira Islands” kezdeményezés célja, hogy Madeirát és Porto Santót a digitális nomádok egyik vezető európai célpontjává tegye. A projekt 2020 novemberében indult a Madeira Regionális Kormányának és a Startup Madeira támogatásával, Gonçalo Hall koncepciója alapján. Az első pilot helyszín Ponta do Sol volt, amelyet 2021 februárjától június végéig „digitális nomád faluként” teszteltek. A projekt újdonsága, hogy Európában az elsők között egy teljes települést alakítottak a távmunkában dolgozó nemzetközi közösség igényeihez: stabil internetet, közösségi infrastruktúrát és természetközeli életmódot kínáltak, miközben a helyi gazdasági szereplőket is bevonták. A kezdeményezés a pandémia után felerősödő távmunkás mobilitásra és a gyorsan növekvő digitális nomád szegmens igényeire reagált.

Eredmény

A projekt gazdasági és társadalmi hatásai már a kezdeti időszakban is jelentősek voltak. Több mint 17 000 nemzetközi regisztráció érkezett 139 országból, és közel 10 000 digitális nomád tartózkodott Madeirán és Porto Santón 2021 eleje óta. A nomádok átlagosan havi 1800 eurót költöttek helyben, így a projekt havonta mintegy 1,5 millió eurós gazdasági hatást generált. A Ponta do Sol-i John dos Passos Kulturális Központ több mint 5000 digitális nomádnak adott otthont, coworking lehetőséggel, workshopokkal és kulturális programokkal. A projekt jelentős nemzetközi médiafigyelmet is kapott (pl. CNN, Forbes, EuroNews, Huffington Post), amely tovább növelte Madeira vonzerejét ebben a piaci szegmensben.

A projekt megvalósítása széleskörű partnerségen alapult. A Regionális Gazdasági Titkárság és a Startup Madeira volt a fő szervező, míg a megvalósításban számos helyi vállalkozás és szolgáltató (szállásadók, vendéglátósok, tanácsadók, jogászok, közlekedési cégek stb.) vett részt. Nemzetközi platformok (Nomadx, Flatio.com) is támogatták a folyamatot, míg a stabil internetkapcsolatot a NOS Madeira biztosította. A közösség bevonása kulcsszerepet játszott: a helyi lakosok és vállalkozók aktív részesei lettek a közösségépítésnek, amely során a digitális nomádok nemcsak fogyasztóként, hanem életvitelszerű résztvevőként is kapcsolódtak a térséghez. A megfelelő fizikai és digitális infrastruktúra, valamint az együttműködési hálózatok jelentették a projekt tartópilléreit.

Erőforrás

A „Digital Nomads Madeira Islands” jó példa arra, hogyan lehet egy szigeti térséget vonzóvá tenni a globális digitális munkaerő számára, és a modell más turisztikai régiókban is alkalmazható, főleg ahol kedvező az időjárás és cél a szezonon kívüli élénkítés. A kulcs az erős online jelenlét, a közösségközpontú szemlélet, a rugalmas szolgáltatások és a megbízható digitális infrastruktúra. A tapasztalatok szerint a siker az igények meghallgatásán, a helyi szereplők bevonásán és a gyors reagáláson múlott. A kezdeményezés ráadásul folyamatosan bővült: Ponta do Sol után több madeirai helyszínen is (pl. Machico, Funchal, Jardim do Mar, Porto Santo) kialakultak új közösségek. Ez a decentralizált, fokozatos terjeszkedés mintát adhat más térségeknek is, amelyek digitális nomádok bevonásával szeretnék fejlődést elérni.

Alkalmazhatóság

<http://www.digitalnomads.startupmadeira.eu/>

A tenger őrzői (Portugália)

Mi ez?

A portugáliai Ocean Alive projekt „Tenger őrzői” kezdeményezése jó példa arra, hogyan lehet a természetvédelmet és a társadalmi esélyegyenlőséget egyszerre erősíteni. A program a Sado torkolatvidékének tengeri füves élőhelyeit védi, amelyek fontosak a biodiverzitás és a halászatból élő közösségek megélhetése szempontjából. A különlegessége, hogy a helyi halász közösség nőtagjai válnak a védelem kulcsszereplőivé: terepi munkát végeznek, és iskolai, közösségi szemléletformáló kampányokat is vezetnek. Így a projekt nemcsak környezeti hasznot hoz, hanem erősíti a nők gazdasági szerepét, a helyi identitást és a generációk közötti tudásátadást is, összhangban több fenntarthatósági céllal (nemek közti egyenlőség, oktatás, tengeri ökoszisztémák védelme).

Eredmény

A projekt hatása több szinten is látszik. A részt vevő nők új tudást szereztek a tengeri élőhelyek védelméről, és közben aktívabb szereplőkké váltak a közösségben is: oktatási és szemléletformáló munkájuk növelte a környezeti tudatosságot, főleg a fiatalok körében. A tapasztalatok szerint csökkent a műanyag hulladék aránya, és egyre többen nyitnak a fenntarthatóbb halászati megoldások felé. A projekt a nők anyagi megerősödését is segítette, mert új szerepeket tölthetnek be (oktató, koordinátor, terepi megfigyelő). Emellett elindult egy hosszú távon fenntartható monitorozási rendszer a tengerifű-rétek állapotának követésére. A nők láthatóbbá válása a közösségen belül a nemi szerepek újragondolását is támogatta, így a kezdeményezés egyszerre hoz ökológiai, társadalmi és gazdasági előnyöket.

A „Tenger őrzői” programhoz több, jól összehangolt erőforrás kellett. A középpontban a halász közösség nőtagjai állnak: képzést kapnak, és részt vesznek a tervezésben, megvalósításban és a szemléletformálásban. A szakmai vezetést Raquel Gaspar tengerbiológus adja. A finanszírozás állami és nemzetközi forrásokból, valamint magánadományokból áll össze. Az Ocean Alive Portugália első olyan kooperatív szervezete, amely kizárólag a tengerek védelmére jött létre, és UNESCO-partnerségi viszonya is erősíti intézményi megbízhatóságát. A megvalósításhoz monitorozási eszközök, oktatási anyagok és logisztikai támogatás is szükséges, mindezt pedig egy erős közösségi értékrend (tisztelő, szolidaritás, együttműködés) tartja össze hosszú távon.

Erőforrás

A „Tenger őrzői” kezdeményezés más régiókban is jól adaptálható, főleg ott, ahol fontosak a part menti vagy vizes élőhelyek, és cél a közösségi részvétel erősítése. Átültethető tavak, folyók, vizes élőhelyek környezetébe is, ahol szintén gond lehet a túlhasználat vagy a szennyezés. A modell különösen értékes lehet olyan helyeken, ahol a nők szerepvállalása még korlátozott, de van nyitottság az együttműködésre. Használható környezeti nevelésként, természetvédelmi akcióként vagy akár fenntartható turizmus részeként is. A sikerhez kulcs a helyi szereplők bevonása, a helyi tudás és hagyományok integrálása, valamint a képzési és kommunikációs eszközök helyi viszonyokra szabása. Így a program nemcsak természetvédelmi megoldás, hanem társadalmi innováció is, ami összeköti a környezetet, a gazdaságot és a közösséget.

Alkalmazhatóság

<https://www.ocean-alive.org/en/keepers-of-the-sea>

Teatro Metaphora (Portugália)

Mi ez?

A Teatro Metaphora egy madeirai, 2009-ben alapított nonprofit közösség, amely kulturális, oktatási és környezeti programokat valósít meg. A szervezet célja, hogy a helyi társadalom fejlődését szolgálja, és teret adjon az alkotásnak, a tanulásnak és a felelős gondolkodásnak. Tevékenysége a művészeti produkciók és bemutatók, a hazai és nemzetközi projektek és képzések, valamint a fenntarthatósághoz kapcsolódó foglalkozások és workshopok köré szerveződik. A hangsúly a kreativitáson és a részvételen van, így a programok egyszerre építik a közösséget és erősítik az egyéni készségeket.

Eredmény

A kezdeményezés a művészet és a környezeti nevelés összekapcsolásával kézzelfogható tanulási élményt ad a résztvevőknek. A kulturális programok közelebb hozzák a közönséget a kortárs kifejezőmódokhoz, az oktatási és ifjúsági projektek önbizalmat és együttműködési készséget fejlesztenek, a környezeti témák pedig tudatosabb fogyasztói szemléletet alakítanak ki. A szervezet a közösségi szereplők széles körével dolgozik együtt, ezért a hatás nemcsak eseményekben mérhető, hanem abban is, hogy a résztvevők új szokásokat és felelősségteljesebb döntéseket visznek haza.

A működéshez rugalmas közösségi térre és alap műhelyfelszerelésre van szükség, ahol biztonságos körülmények között lehet alkotni, tanulni és kísérletezni. Fontos a facilitátori és pedagógiai háttér, amely képes a művészeti és a környezeti témákat közérthetően összefűzni. Lényeges a partnerségi hálózat, amely iskolákat, ifjúsági szervezeteket, önkormányzati intézményeket és helyi közösségeket kapcsol be. A finanszírozás több lábon áll. A szervezet pályázati forrásokra és szakmai programokra támaszkodik, jelen van nemzetközi együttműködésekben, emellett állami és települési támogatást is elér. A forráskép mégis ciklikus, a működés projektről projektre épül, ezért a tervezésnél mindvégig számolni kell az ütemezés és a kapacitás rugalmasságával.

Erőforrás

A jó gyakorlat olyan környezetben alkalmazható, ahol a közösség nyitott a kreatív tanulásra és az együtt alkotásra. A lényeg, hogy az alkotás, a tanulás és a környezeti felelősség egymást erősítse. Ehhez elég egy átlátható programív, amely rendszeres műhelyeket és bemutatókat kínál, és világosan kommunikálja, milyen készségeket lehet elsajátítani, milyen anyagokkal dolgoznak, és milyen változást szeretnének elérni. Az eredmény akkor fenntartható, ha a résztvevők visszatérnek, ha a helyi partnerek aktívak, és ha a programokból kialakul egy olyan ritmus, amely a közösség szokásává válik.

Alkalmazhatóság

<https://teatrometaphora.org/>

ADXTUR – Aldeias do Xisto kezdeményezés (Portugália)

Mi ez?

Az ADXTUR (Schist Villages Turizmusfejlesztési Ügynökség) kezdeményezése a Pinhal Interior térségben (Portugália) a vidéki falvak újjáélesztését célozza fenntartható, közösségi alapú fejlesztéssel. Az általa koordinált Aldeias do Xisto (Palakőfalvak) hálózat több, korábban elnéptelenedő, természeti és kulturális értékekben gazdag falut kapcsol össze, hogy új megélhetési és vállalkozási lehetőségeket teremtsen. A program nemcsak turizmust épít, hanem helyi gazdaságot, identitást és falvak közötti együttműködést is erősít, a természetre, kézművességre, gasztronómiára és öko-/kulturális turizmusra támaszkodva, úgy, hogy a megoldások a helyiek aktív bevonásával születnek.

Eredmény

Az ADXTUR munkája kézzelfogható társadalmi, gazdasági és környezeti hatást hozott: több, korábban elnéptelenedő falu új lendületet kapott, erősödött a helyben maradás és a visszatelepülési kedv, nőtt a turizmusból származó bevétel, és élénkült a helyi termékek és szolgáltatások piaca. A „palakőfalvak” idővel valódi márkává váltak, ami egyszerre életérzés és minőségi turisztikai kínálat. Eredményként kiemelhető a Dark Sky Reserve jellegű csillagturizmus sikere is: új látogatókat vonzott, miközben segítette az éjszakai égbolt megőrzését. Emellett a kezdeményezés erősítette a helyi kézműves mesterségek (szövés, kerámia, fa- és kőkultúra) láthatóságát, és gasztronómiai programokat is támogatott, így a kulturális örökség védelmét is szolgálta. A közösségi bevonás pedig oda vezetett, hogy egyre több helyi lakos nemcsak résztvevő, hanem alakítója lett a térség jövőjének.

A program sikere egy összetett, hosszú távon fenntartható erőforrásrendszerre épült. Az ADXTUR nonprofit módon működik, de erősen támaszkodik állami, uniós és nemzetközi támogatásokra, valamint magánberuházásokra is. A megvalósításhoz kulcs volt a települések, vállalkozók és civil szervezetek közötti partnerség, amit egyetemek, kutatóintézetek és kreatív iparági szereplők is erősítettek ötletekkel és technológiai háttérrel. A helyi kapacitásfejlesztés szintén meghatározó volt: képzések, mentorálás és közösségi tervezési műhelyek segítettek abban, hogy a helyiek ne csak „résztvevők”, hanem aktív alakítók legyenek. Az erőforrások tehát nemcsak pénzt jelentettek, hanem tudást és embert is – a helyi elkötelezettség, hagyományismeret és kreativitás ugyanúgy kellett a sikerhez, mint a külső finanszírozás.

Erőforrás

Az ADXTUR modellje más vidéki térségekben is jól működhet, ahol cél a közösségek megerősítése, a gazdasági lehetőségek bővítése és a természet-/kultúraalapú turizmus fenntartható fejlesztése. A kulcs a hálózatos megközelítés: a falvak nem versenyeznek, hanem együttműködve, egymás értékeire építve hoznak létre egy közös desztinációt. Különösen releváns lehet előregedő, elvándorlással és stagnálással küzdő régiókban, ahol megvan a kulturális örökség, de hiányzik az ezt „mozgató” szervezett keret. A tapasztalat szerint a hosszú távú siker alapja a közösségi részvétel, az alulról jövő kezdeményezések támogatása, a helyi termelés és turizmus összekapcsolása, valamint az identitásra építő márkáépítés. Emiatt a modell egyszerre erősíti a fenntarthatóság gazdasági, társadalmi és környezeti pillérét, és jó kiindulópont lehet más európai vagy magyar vidéki fejlesztésekhez is.

Alkalmazhatóság

<https://www.aldeiasdoxisto.pt/en/about-us/adxtur/>

A ClimAgir projekt, amely felhívja a lakosság figyelmét a klímaváltozás következményeire (Portugália)

Mi ez?

A ClimAgir projekt célja a klímaváltozás hatásainak tudatosítása a portugáliai Coimbra régióban, valamint az őshonos erdők – különösen a parafatölgy – megőrzésének és telepítésének ösztönzése. A program a CIM-RC és a Coimbrai Egyetem klímaalkalmazkodási tervére (PIAAC) épült, és ennek közösségi szintű megvalósítását adta oktatási, lakossági és egészségügyi akciókon keresztül. A projekt több célcsoportot ért el különböző módszerekkel: iskolákban interaktív foglalkozásokat (előadások, játékok, filmvetítés, ültetések) tartottak, a pedagógusoknak tananyagokat adtak. Települési programokban utazó kiállítás mutatta be a régiós hatásokat, nyári „strandakciók” pedig a hőhullámok és erdőtüzek kockázataira hívták fel a figyelmet. Emellett egészségügyi képzések is voltak, főleg a sérülékeny csoportokkal dolgozó intézményeknek. A kommunikációt digitális eszközök (mobilapp, rádió spotok, közösségi média kampányok) és egy kabalafigura is erősítette.

Eredmény

A ClimAgir projekt nagyon széles társadalmi elérést ért el. 21 települési kiállítási esemény valósult meg, amelyek összesen kb. 90 000 főt értek el, és 34 572 látogató nézte meg a kiállításokat. Az iskolai programban 619 osztályból 12 780 diák vett részt, a strandesemények pedig 13 településen kb. 3 000 főt szólítottak meg. Három egészségügyi képzésen 92 szakember vett részt. A digitális csatornák is erősítették a hatást: a mobilalkalmazást 762 alkalommal töltötték le, a rádió adásokat kb. 36 000 fő hallotta, a közösségi média elérés pedig kb. 2 850 fő volt. Emellett 100 487 nyomtatott edukációs anyagot osztottak ki. A projekt kabalafigurája, Bolotas, elektromos járművel 50 000 km-t tett meg a 19 önkormányzat területén, ezzel is támogatva a környezetbarát szemléletformálást és az őshonos fajok népszerűsítését.

A program pénzügyi háttérét elsősorban az Európai Unió által támogatott PO SEUR (Erőforrás-hatékonysági és Fenntarthatósági Operatív Program), a Portugal 2020 program és a Kohéziós Alap biztosította. A projekt megvalósításához humánerőforrás, oktatási és kommunikációs szakemberek, mobil kiállítási eszközök, elektromos jármű, digitális fejlesztések (alkalmazás, médiaanyagok), valamint jelentős mennyiségű nyomtatott ismeretterjesztő anyag volt szükséges. A sikeres megvalósítást elősegítette a regionális egészségügyi hatóság és a Nemzeti Sürgősségi Intézet együttműködése is.

Erőforrás

A ClimAgir projekt más régiókban is jól alkalmazható, főleg ott, ahol a klímaváltozás hatásai már érezhetők és szükség van a lakosság tudatosítására. Előnye, hogy több célcsoportot ér el (iskolák, családok, szakemberek), és egymást kiegészítő módszereket használ: ismeretterjesztést, élményalapú tanulást, digitális eszközöket és közösségi kampányokat. A tartalom könnyen a helyi adottságokhoz igazítható, a vizuális és interaktív elemek pedig különösen a fiatalokat vonják be. Az őshonos fajokra, a közösségi ültetésekre és az egészségügyi szempontokra épülő fókusz tovább erősíti a program relevanciáját a fenntartható, inkluzív klímaadaptációban.

Alkalmazhatóság

<https://climagir.cim-regiao decoimbra.pt/>

Quinta de São João – többfunkciós, közösségre nyitott mikrobirtok Câmara de Lobosban (Portugália)

Mi ez?

A Funchaltól kilenc kilométerre fekvő Câmara de Lobosban működő Quinta de São João élő példa arra, hogyan lehet néhány négyzetméteren belül több kulturális „világot” összehangolni. Ugyanazon a kis birtokon kortárs művészetre nyitott tér (Galeria Lourdes), a madeirai borokhoz kötődő szőlő és borászat, valamint egy vallási turizmust is megszólító, bensőséges kápolna (Jesus Maria José) találkozik. Mindezt egy elvonulásra és alkotásra alkalmas garzon egészíti ki, amelyet a korábbi borászat helyén alakítottak ki, így a múlt funkciója szó szerint testet ölt a jelenben. A tulajdonosok korábban sérült gyermekeknek szervezett alkotótáborral és az ott született munkák házi kiállításával tették kézzelfoghatóvá a befogadó szemléletet. A modell lényege, hogy egy kicsi, karakteres hely több kapun át enged belépést: művészeten, gasztronómián és spiritualitáson keresztül.

Eredmény

A kezdeményezés több belépési kaput kínál ugyanazon térben: a látogatók művészet, bor vagy spirituális élmény miatt érkezhettek, és ezek az élmények erősítik egymást. A régi borászati helyiség átalakított garzonként hatékony térhasználatot mutat. A sérült gyermekek alkotótábora és a belső kiállítás kézzelfogható társadalmi érzékenységet jelenít meg.

Egy karakteres, kisléptékű helyszín (régi gazdasági épület/kápolna), amelyben a művészeti bemutatótér, a borhoz/termesztéshez kötődő funkció és egy kisméretű rezidencia/szállás elfér. Szükség van alap kuratori figyelemre (időszaki/állandó bemutatás), gondos üzemeltetésre (a kápolna és a kert fenntartása), valamint világos kommunikációra (nyitvatartás, foglalás, programok).

Erőforrás

A modell ott működik jól, ahol kis alapterületen több, egymást kiegészítő élmény kapcsolható össze. A kulcs a moduláris térszervezés (egy helyiség több funkcióval a nap különböző szakaszaiban), a kapcsolt programok (pl. kiállításmegnyitó kóstolóval, csendes órák a kápolnában), és a tiszta történet: mi köti össze a művészetet, a helyi ízeket és az elmélyülést. Az inkluzív elemek, mint egy kisebb alkotóprogram és annak diszkrét bemutatása, erősítik a kötődést és emberléptékűvé teszik a működést.

Alkalmazhatóság

<https://www.quintadesaojoao.pt/>

A szociális és szolidáris gazdaság körzetei (SSD) Trentinóban (Olaszország)

Mi ez?

Az olaszországi Trentino (Olaszország) egy alpesi, vidéki régió 166 kis önkormányzattal, és kimagaslóan erős a szövetkezeti jelenlét: kb. 400 szövetkezet működik ~255 000 taggal (a lakosság közel fele). Bár a régió gazdag, a peremterületeken gondot okoz a szolgáltatáshiány, a gazdasági lassulás és az elvándorlás. A 2000-es évek válsága után Trentino 2010-ben bevezette a 13/2010-es tartományi törvényt, ami a szolidaritási gazdaságot és az integrált (társadalmi-gazdasági-munkaerőpiaci-kulturális) fejlesztést támogatja. Ennek részeként jöttek létre a Szolidaritási Gazdasági Körzetek (SSD), amelyek „kísérleti terepként” fogják össze a helyi szereplőket (szociális vállalkozások, pénzügyi intézmények, önkormányzatok, civilek). Az SSD-k a helyi termelést és fogyasztást, finanszírozási megoldásokat, valamint a sérülékeny csoportok munkaerőpiaci integrációját erősítik a fenntarthatóság és igazságosság elvei mentén.

Eredmény

Az SSD modell bevezetése óta Trentino tartományban 6 tematikus és 2 területi SSD működik. Ezek a körzetek olyan együttműködési platformok, ahol a közösségek konkrét társadalmi és környezeti kihívásokra keresnek megoldásokat, miközben erősítik a helyi gazdaságot és a társadalmi befogadást. A Szolidaritási Gazdaság Központja (2021 óta) kulcsszerepet játszik az SSD-k láthatóságában, a tudásmegosztásban és a részvétel ösztönzésében: képzésekkel, konferenciákkal, kommunikációs anyagokkal, valamint stratégiai és szervezeti tanácsadással támogatja a körzeteket. Ennek hatására javult az SSD-k átláthatósága, irányítása és hosszú távú fenntarthatósága, ami tovább erősítette a modell hatékonyságát a társadalmi-gazdasági kihívások kezelésében.

Az SSD-k pénzügyi szempontból önfenntartó rendszerként működnek, mivel működésük során belső ösztönzőket és erőforrásokat generálnak. Ez a hálózatos megközelítés a helyi termelésre, elosztásra és foglalkoztatásra épül, amely elősegíti a körzetek pénzügyi stabilitását. A különféle termékek és szolgáltatások kínálata, valamint a részt vevő szereplők közötti együttműködés lehetővé teszi a szinergiák kihasználását, csökkentve a külső függőséget. További forrásokat jelent a részt vevő vállalkozások, intézmények és civil szereplők együttműködéséből származó tudás, infrastruktúra és emberi erőforrás.

Erőforrás

A Szolidaritási Gazdasági Körzetek (SSD) modellje jó példa a fenntartható és inkluzív fejlődésre: a helyi termelésre, fogyasztásra és foglalkoztatásra építve ellenállóbbá teszi a közösségeket a gazdasági sokkokkal szemben. Közben a társadalmi egyenlőtlenségeket is csökkentheti, mert tudatosan bevonja a marginalizált csoportokat, erősítve az esélyegyenlőséget és az igazságos fejlődést. Környezeti oldalról is előremutató, mert támogatja a fenntartható termelést, a hulladékcsökkentést és a megújuló energiát. Az SSD-k gyakran innovációs „laborokként” működnek, ahol új megoldások születnek társadalmi és ökológiai kihívásokra. A kormányzat-gazdaság-civil szféra együttműködése összeadja az erőforrásokat, így komplex problémákra is képes választ adni. Holisztikus szemlélete miatt a modell rugalmasan átültethető más régiókba is.

Alkalmazhatóság

<https://www.economiasolidaletrentina.it/>

A Campo kolostor részvételi folyamata (Olaszország)

Mi ez?

A Campo Lomasóban található egykori ferences kolostor újragondolását célzó részvételi folyamat egy példaértékű, közösségorientált kezdeményezés, amely célul tűzte ki a történelmi épület új funkciókkal való megtöltését, úgy, hogy közben megőrzi annak spirituális, kulturális és erkölcsi örökségét. A Trento megyében zajló folyamat középpontjában a helyi érintettek – önkormányzatok, civil szervezetek, lakosok – aktív bevonása állt. A három fő szakaszra tagolt részvételi folyamat a közösségi igények és lehetőségek feltérképezésével kezdődött, amelyet szakértők bevonásával végzett mélyreható elemzés követett, végül pedig konkrét tervezési forgatókönyvek kidolgozása zárta a sort. Az egész folyamat célja az volt, hogy a kolostor új funkciói valódi válaszokat adjanak a völgy lakóinak szükségleteire, ugyanakkor tiszteletben tartsák az épület történelmi jelentőségét és táji beágyazottságát.

Eredmény

A részvételi folyamat eredményeként megszülettek azok a közösen kialakított javaslatok, amelyek a kolostor jövőbeli hasznosításának alapját adhatják. A program eseményein (pl. a „Meséld el a tiédet!” nyilvános fórumon, a kolostorsétán és a tematikus műhelyeken) több tucat helyi lakos, szakértő és intézményi szereplő vett részt. Ezeken az alkalmakon különféle ötletek merültek fel, amelyek között szerepelt kulturális központ, közösségi tér, vagy fenntartható turisztikai célpont is. A projekt végén egy nyilvános záróeseményen bemutatták a fázisok eredményeit, az interjúk és találkozók tanulságait, valamint a tervezési laborban kidolgozott jövőképeket. Ez további párbeszédre is teret adott, és előkészítette a konkrét fejlesztések elindítását. A folyamat egyértelművé tette: a közösség elkötelezett az épület jövője mellett, és fontos számára a történelmi, identitásbeli értékek megőrzése is.

A projekt megvalósításához főleg humán erőforrás kellett: facilitátorok, szakértők, valamint a nyilvános események megszervezéséhez szükséges logisztika. A folyamat három fő lépésben zajlott: először interjúk, fórumok és online hozzászólások alapján összegyűjtötték a helyi igényeket; ezt követte a közös, szakértői értékelés; végül a tervezési műhelyekben konkrét javaslatok születtek az épület és környezetének újragondolására. A tervezési szakaszban építészek, mérnökök, tájépítészek és más szakemberek dolgoztak együtt tematikus csoportokban, amelyekhez a résztvevők érdeklődés szerint csatlakozhattak. A siker kulcsa a módszertani sokszínűség, a több szinten zajló együttműködés, valamint a nyitottság és rugalmasság volt; a többfázisú felépítés pedig lehetővé tette, hogy a tervezés alkalmazkodjon a helyi környezet változásaihoz.

Erőforrás

A Campo Lomasóban alkalmazott részvételi tervezési modell más vidéki térségek történelmi vagy közösségi épületeinél is jól használható. Az ereje abban van, hogy a helyieket nem csak „meghallgatja”, hanem valódi, mély bevonással teszi a döntések részévé, így a jövőkép belső igényekből születik, nem kívülről érkezik. A négy fázis (hallgatás–elemzés–tervezés–összegzés/vita) rugalmasan alkalmazkodik a helyi helyzethez, és azt üzeni: az örökség tisztelete nem fék, hanem erőforrás a jövőépítéshez. A projekt fő tanulsága, hogy tartós társadalmi támogatottság és fenntarthatóság akkor lesz, ha az érintettek nem célcsoportok, hanem aktív társalkotók – ezért a gyakorlat joggal tekinthető jó példának a részvételi tervezésben.

Alkalmazhatóság

<https://www.conventodicampo.it/eventi/>

A szövetkezeti modell Trentinóban (Olaszország)

Mi ez?

Trentino autonóm olasz tartományában a szövetkezeti modell régóta a gazdasági és társadalmi élet része. Célja, hogy hosszú távú társadalmi és gazdasági szolgáltatásokat biztosítson a munkavállalóknak és a helyi közösségeknek, különösen ott, ahol az állami jelenlét korlátozott. A szövetkezetek főként a mezőgazdaságban, a pénzügyekben és a kiskereskedelemben működnek, és a közösségi igényekre való reagálásra, az innovációra és az alulról szerveződésre épülnek. A modell három kulcstényezője: a társadalmi-politikai háttérhez való erős kapcsolódás, a működési rendszer fejlődése, valamint az innovációra való nyitottság, amely új formákat és a hagyományos szektorok modernizációját tette lehetővé. A trentinói modell alapja, hogy a munkavállalók részben tulajdonosok is, így nagyobb beleszólásuk van a működésbe.

Eredmény

A Trentinói szövetkezeti modell eredményeképp egy erős, fenntartható gazdasági struktúra alakult ki a régióban. Ma a tartományban működő mezőgazdasági szövetkezetek stabil árakat biztosítanak mintegy 7000 gazdának. A lakásépítő szövetkezetek eddig körülbelül 3000 megfizethető otthonot építettek. A vidéki bankok pedig a lakossági betétek 59%-át és a hitelkihelyezések 56,8%-át kezelik. Mindezek mellett a szövetkezetek hozzájárultak a gazdasági önállósághoz, a társadalmi kohézióhoz, és a versenyképesség mellett is befogadó rendszert kínálnak – még a nem tagok számára is. Habár néhány szövetkezet a történelem során csődbe ment (különösen a második világháború után), a Trentinói tartomány autonómiája és a szövetkezeti szövetség szerepvállalása segítettek a gazdasági fellendülésben. Mára Trentino Olaszország egyik legnépszerűbb turisztikai régiójává vált.

A modell megvalósításához és fenntartásához többféle erőforrás kellett, de a legfontosabb a helyi közösségek aktív részvétele, a közösségi intézmények támogatása és az erős kulturális kötődés volt, ami segítette a szövetkezeti szemlélet beágyazódását. A kezdeti időszakban a városi középosztály, kiskereskedők és egyházi személyek játszottak kulcsszerepet a tudatosításban és szervezésben. A második világháborút követően az autonóm Trentinói tartomány és a Szövetkezeti Szövetség (Federazione delle Cooperative) vették át a vezető szerepet a fejlesztésben. A hajtóerőt végig az alulról jövő kezdeményezések és a közösségi elköteleződés adta, nem egy kívülről irányított modell, ezért az erőforrásigény főként társadalmi tőkében, nem pedig állami finanszírozásban jelent meg. Emiatt a szövetkezetek jobban illeszkedtek a helyi igényekhez, és hosszú távon is fenntarthatóak maradtak.

Erőforrás

A trentinói szövetkezeti modell más régiók számára is jó minta, különösen ott, ahol fontos a közösségi részvétel és az önállóság. Az alulról szerveződő rendszer lehetővé teszi, hogy a helyiek maguk döntsenek gazdasági és társadalmi kérdésekben, akár abban is, milyen mértékű turizmust szeretnének. A sikeres átvételhez azonban figyelni kell a három kulcstényezőre: a helyi történelmi-társadalmi háttérre, a működési struktúra helyi adaptációjára és az innovációra való nyitottságra. Különösen lényeges a helyi igények feltérképezése és a folyamatos párbeszéd a közösséggel, mert enélkül a modell nem tud mélyen beágyazódni. Ha viszont jól igazítják a helyi viszonyokhoz, a szövetkezeti szerveződés hatékony eszköz lehet az önrendelkezés és a fenntartható fejlődés elérésére.

Alkalmazhatóság

<https://www.buergerdialog.be/>

Fogadj örökbe egy utcát (Olaszország)

Mi ez?

A „Fogadj örökbe egy utcát” (olaszul: Adotta una strada) program célja, hogy a nápolyi lakosokat aktív szerepvállalásra ösztönözze a köztér gondozásában. Magánszemélyek, társasházak, üzletek, egyesületek és más helyi szervezetek állampolgári bizottságokba (civic committee) szerveződve „örökbe fogadhatnak” főként utcákat, amelyeket saját kezdeményezésből karbantartanak, tisztán tartanak vagy fejlesztenek. A Nápolyi Önkormányzat továbbra is felelős a hivatalos fenntartásért, de nyitott a lakossággal való együttműködésre, és az aktív résztvevők adókedvezményt is kaphatnak. A program alap gondolata: a város mindenkié, ezért a lakosságnak is legyen szerepe a közügyek alakításában.

Eredmény

A program digitális úton nehezen nyomon követhető, kevés nyilvános adat áll rendelkezésre a teljesítményéről. Ugyanakkor egy konkrét, pozitív példa kiemelkedik: a Sansevero Kápolna Múzeum kezdeményezte a történelmi városközpont egyik részének – a via Francesco De Sanctis és via Raimondo de Sangro közötti terület – revitalizációját. A projekt keretében egy vonzóbb, barátságosabb és funkcionálisabb városi tér jött létre, amely nemcsak a helyi lakosok életminőségét javította, hanem a kulturális turizmusra is pozitív hatással volt. A példából világosan látszik, hogy megfelelő ösztönzők (jelen esetben a turizmusból származó előnyök) mellett a helyi szervezetek képesek aktívan és hatékonyan gondoskodni közterületeikről. További, hasonló projektek hivatalos dokumentálása egyelőre nem elérhető.

A projekt megvalósításához elsősorban helyi közösségi elköteleződésre, önkéntes részvételre és szervezeti keretekre van szükség. Mivel az örökbe fogadott közterületek rendbetétele és fejlesztése a kezdeményezők felelőssége, az önkormányzati költségek minimálisra csökkennek. Az önkormányzat azonban jogi és adminisztratív támogatást nyújt: biztosítja, hogy a beavatkozások megfeleljenek az építési és városrendezési szabályoknak, valamint adókedvezményekkel motiválja a résztvevőket. Fontos megemlíteni, hogy nem minden résztvevő bír a múzeumokhoz hasonló gazdasági háttérrel. Ezért olyan esetekben, ahol nincs közvetlen profitérdek, az adókedvezmény lehet az egyetlen érdemi ösztönző. A projekt sikeressége tehát nagymértékben függ a résztvevők számára világos jogi és gazdasági keretek meglététől.

Erőforrás

A kezdeményezés jól mutatja, hogyan lehet a közterületek gondozását részben a helyi közösségre bízni úgy, hogy az önkormányzat közben megtartsa a jogi és várostervezési kereteket. Különösen ott működik jól, ahol erős a helyi kötődés, és a lakók vagy intézmények (üzletek, civil szervezetek, kulturális szereplők) érdekelték a környezetük rendbetételében. A sikeres átvételhez három dolog kell: átlátható, jogilag tiszta szabályozás; ösztönzők (például adókedvezmény vagy támogatás); és folyamatos önkormányzati kommunikáció, segítség. Más európai vagy magyar településeken is bevezethető, főleg szűkebb büdzsé mellett, de érdemes úgy kialakítani, hogy ne csak a tehetősebb szereplők tudjanak élni vele – például kiegészítő támogatással a kevésbé módos csoportoknak.

Alkalmazhatóság

<https://www.osservatoriopartecipazione.it/scheda-processo/2102>

Le Rais Szociális Szövetkezet (Olaszország)

Mi ez?

A Le Rais Szociális Szövetkezet 2018 januárjában alakult az olaszországi Trentino tartományban, hogy innovatív, befogadó megoldásokat adjon Val di Fiemme és Fassa közösségeinek szociális és oktatási kihívásaira. Különlegessége, hogy a társadalmi szolgáltatásokat a turizmus és vendéglátás területével köti össze: projektjeiben hátrányos helyzetű embereknek – főként autizmussal élőknek, illetve tanulási vagy társas nehézségekkel küzdőknek – biztosít munkát, fejlesztést és integrációt. A mottójuk szerint „a sokféleség érték”, ezért olyan munkahelyi és közösségi tereket alakítanak ki, ahol mindenki megtalálhatja a helyét, az éttermi munkától a nevelési támogatáson át a pszichológiai ellátásig. A szövetkezet jó példa arra, hogyan lehet a társadalmi érzékenységet fenntartható, minőségi szolgáltatásként működtetni.

Eredmény

Az elmúlt években a Le Rais több kézzelfogható eredményt ért el. Predazzóban működteti a környék egyetlen akkreditált pszichológiai központját, ahol gyerekek, családok és párok kapnak szakmai segítséget. A térség diákjainak két bentlakásos kollégiumot tart fenn, és bekapcsolódik a fiatalok közösségi-kulturális programjaiba is. A turisztikai és vendéglátós projektjeiken keresztül több tucat hátrányos helyzetű embernek adtak munkát és fejlődési lehetőséget, köztük olyanoknak is, akik korábban iskolai vagy munkahelyi kudarcokat éltek meg. A Pozza di Fassában működő vendégházuk, valamint a Cavalese városában található Albergo Stella és annak részeként a Le Rais étterem is szociális integrációs térként funkcionál. Vendégeik visszajelzései szerint ezek a helyek nemcsak szolgáltatást nyújtanak, hanem valódi élményt is: az inkluzív szemlélet minden szinten érezhető.

A Le Rais működése egy sokszereplős, stabil szervezeti háttérre épül. Kulcs a szoros együttműködés a térség szociális szolgáltatóival, mentálhigiénés központjaival és önkormányzataival, akik segítik a beutalt ügyfelek és programrésztvevők integrációját. A szakmai csapatot tapasztalt pszichológusok, szociális munkások és oktatók adják, akik a pszichológiai központban és a nevelési, illetve munkaprogramokban is bevált módszerekkel dolgoznak. A finanszírozás több lábon áll: részben az állami és regionális akkreditációkhoz kötött szolgáltatásokból, részben pályázatokból, részben pedig a saját turisztikai-vendéglátós tevékenységből. Ehhez társul a szükséges infrastruktúra (vendégházak, kollégiumok, irodák, vendéglátóhelyek), ami egyszerre ad teret a képzésnek és a foglalkoztatásnak. A folyamatos közösségi partnerség pedig segít abban, hogy a programok hosszú távon is működőképesek maradjanak.

Erőforrás

A Le Rais modellje más régiókban is jól átültethető, főleg ott, ahol erős a szándék a szociális befogadásra, a fiatalok támogatására és a munkaalapú integrációra. Akkor működik igazán, ha van nyitott, szociálisan érzékeny intézményrendszer és együttműködő helyi közösség. Fontos a gazdasági életképesség is: ha a térség adottságai jók, a turizmus és vendéglátás stabil „motor” lehet a program mögött. A Le Rais példája azt üzeni, hogy a társadalmi érzékenység nem hátráltató tényező, hanem erőforrás. Ehhez kulcs a helyi partnerség, a résztvevők képzése és a sokféleséget tisztelő szemlélet. Az ilyen kezdeményezések nemcsak munkahelyet adnak, hanem párbeszédet is indítanak arról, hogyan tud egy közösség jobban együtt élni.

Alkalmazhatóság

<https://www.cooplerais.it/>

Falusi társulások a közösségi rezilienciáért: életkörülmények javítása Lümandában (Észtország)

Mi ez?

A lümandai jó gyakorlat egy pusztító vihar után indult: a közösség a rengeteg letört faágot nem problémának, hanem alapanyagnak tekintette, és ezek felhasználásával ingyenesen használható gyerek-kalandösvényt épített. Egy elhagyatott, használaton kívüli területet újíttottak fel, hogy ott alakítsák ki az akadálypályát, amely szabadon és ingyenesen használható. A kivitelezéshez a falubeliek önkéntes munkáját vették igénybe: összesen öt közösségi munkanapot szerveztek, ahol a lakosok, különféle korosztályokból, együtt dolgoztak. A kalandösvény fenntartását továbbra is önkéntesek végzik. A faluképet ezután egy kreatív forrásteremtéssel javították tovább: egy 285 méteres romos kőkerítést méterenként „eladtak”, a támogatók pedig névtáblát kaptak a kerítésen. A bevételből a kerítést tájba illeszkedő módon újjáépítették, a környezetet rendezték, és a helyszín látványossággá vált, ami látogatókat hoz a faluba és élénkíti a helyi szolgáltatásokat. A következő 300 méteres szakasz felújítása már tervezés alatt áll.

Eredmény

A projekt több szinten hozott kézzelfogható eredményeket. Infrastrukturálisan egy elhanyagolt terület újult meg, és létrejött egy biztonságos, közösségépítő szabadidős tér, ahol a fiatalok mozoghatnak, játszhatnak és együtt lehetnek. A kőkerítés felújítása nemcsak szebbé tette a településképet, hanem turisztikai vonzerőt is teremtett. Társadalmi szinten erősödött a közösségi kohézió: generációk dolgoztak együtt, a közös munka növelte a bizalmat és az összetartozás érzését. A kezdeményezés vonzóbbá tette a falut, különösen fiatal családok számára, a látogatók jelenléte pedig új lehetőségeket nyitott a helyi gazdaságban.

A projekt sikeréhez számos forrás összehangolt mozgósítására volt szükség. Elengedhetetlen volt a helyi lakosok önkéntes munkája, valamint a közösségi események megszervezése, amelyek során együtt dolgoztak a célok eléréseért. Összesen öt eseményt tartottak, ahol mind fizikai munka, mind közösségi élmény született. A tervezéshez és az anyagbeszerzéshez 23 000 eurónyi forrás állt rendelkezésre, amit az önkormányzati és EU-s támogatások biztosítottak. A szükséges eszközöket és gépeket helyi lakosok és vállalkozások ajánlották fel önkéntes alapon. A megvalósítást végig erős helyi vezetés és szervezés tartotta össze, ami átláthatóvá és hatékonyná tette a folyamatot.

Erőforrás

Ez a jó gyakorlat remek példája annak, hogyan tud egy közösség alulról szerveződve, kreatív ötletekkel és közös munkával valódi változást elérni. Más falvak és kistelepülések számára is inspiráló lehet, főleg ott, ahol szükség van közösségi terekre, erősebb összetartásra vagy a fiatalok helyben tartására. A történet azt üzeni, hogy a bizalomra épülő közösségek könnyebben mozgósítják az erőforrásaikat – időt, eszközöket, tudást és pénzt is. A felelősség megosztása és az önkéntességre épülő működés fenntartható, hosszú távú fejlődést támogat. Ráadásul az olyan nyitott, újító megoldások, mint a kerítés „méterenkénti örökbefogadása”, nemcsak forrást teremtenek, hanem személyes kötődést is: a támogatók jobban magukénak érzik a helyet, a település pedig új látogatókat és új kapcsolódásokat nyer.

Alkalmazhatóság

<https://www.saaremaavald.ee/>

Faluközösségek Saaremaa szigetén (Észtország)

Mi ez?

A Saaremaa szigeten működő faluszövetségek jó példái az észt civil kezdeményezéseknek: céljuk, hogy a helyi közösségek aktívabban részt vegyenek a közéletben és a döntéshozatalban. Saaremaa Észtország legnagyobb szigete (2 718 km²), amely 427 falut, 9 kisvárost és egy várost (Kuressaare) foglal magában; több település nagyon kicsi, sőt akad olyan is, ahol nincs állandó lakos. A faluszövetségek formálisan bejegyzett nonprofit civil szervezetek, amelyek jogi keretet adnak a helyieknek: így pályázatokon indulhatnak, szervezhetnek programokat, és hivatalosan képviselhetik a közösségi érdekeket az önkormányzat felé. Működésük középpontjában az összefogás erősítése, a közös ügyek megbeszélése, közösségi szolgáltatások megszervezése és a közterületek fejlesztésének kezdeményezése áll. A legtöbb esetben egy helyi vezető indítja be a folyamatot, aki önkéntes alapon dolgozik, közösséget szervez maga köré, és hosszú távon is kitart a falu ügyei mellett.

Eredmény

A faluszövetségek működése két szinten hozott kézzelfogható eredményeket. Önkormányzati szinten kialakult egy rendszeres, kétirányú kommunikáció a lakosság és az önkormányzat között, így a közösségek véleménye könnyebben beépülhet a döntésekbe, a problémák és ötletek pedig gyorsabban eljutnak a megfelelő helyre. Helyi szinten a falvak képessé váltak saját gondjaik felismerésére és megoldására: önkéntes munkával, önkormányzati hozzájárulással vagy pályázati (EU-s, állami, magán) forrásokból megvalósított projektekkel. Mindez növelte a közösségi aktivitást, fejlesztette a közösségi tereket, és hosszabb távon javította a lakókörnyezet minőségét, valamint a helyi elégedettséget.

A faluszövetségek működéséhez nem szükséges jelentős pénzügyi háttér, mivel ezek főként önkéntes alapon szerveződnek. A fenntartható működéshez viszont szükség van egy erős közösségi vezetőre, aki képes csapatot építeni, valamint elengedhetetlen a jogi bejegyzés, amely lehetővé teszi a szervezet számára, hogy hivatalosan is képviselje a közösséget, pályázati forrásokra pályázzon, illetve partnerséget alakítson ki az önkormányzattal. Kisebb működési költségek, kommunikációs eszközök, közösségi terek használata és esetenként projektmenedzsment támogatás lehet még szükséges a hosszú távú működéshez.

Erőforrás

A saaremaai faluszövetségi modell jól alkalmazható más, főként vidéki, kistelepülési környezetben, ahol az aktív lakossági részvétel támogatásával és civil szervezetek megerősítésével elősegíthető a helyi demokrácia és a közösségi öngondoskodás. A forma különösen alkalmas olyan területeken, ahol a hivatalos önkormányzati jelenlét vagy szolgáltatások korlátozottak, és a helyieknek fontos szerepe lehet a közösségi élet és infrastruktúra fenntartásában. Városi környezetben (mint Kuressaare példája mutatja) nehezebben honosítható meg a területalapú, széleskörű civil összefogás, mivel ott inkább tematikus szervezetek működnek. Az ilyen városi területeken alternatív részvételi formák vagy testreszabott megoldások bevezetésére lehet szükség a helyi közösségi részvétel ösztönzésére.

Alkalmazhatóság

<https://www.saaremaavald.ee/>

Kuressaare Welfare intézmény (Észtország)

Mi ez?

A Kuressaare Welfare Saaremaa (Észtország) önkormányzatának szociális szolgáltatási hálózata: időseket, fogyatékkal élőket és rászoruló családokat támogat. Az 1999-ben megnyílt központ ma már egy kiterjedt rendszer része: működtet egy nappali központot, három szociális lakóépületet Kuressaarében, kettőt vidéken, valamint egy szociális házat a sziget keleti részén. A szervezet küldetése, hogy javítsa a társadalmi jólétet, és segítse az embereket abban, hogy önállóbban, méltósággal élhessenek. Nemcsak a szociális problémák enyhítésére fókuszál, hanem a közösségi aktivitás erősítésére is: hobbitevékenységeket támogat, és ösztönzi a generációk közötti párbeszédet. Működését olyan alapértékek vezetik, mint az őszinteség, együttműködés, empátia, tolerancia és biztonság – ettől válik egy modern, megbízható, a helyi igényekhez igazodó intézménnyé.

Eredmény

A Kuressaare Welfare szolgáltatásait évente több mint 1000 fő veszi igénybe. A hatás kézzelfogható: csökken a társadalmi kirekesztés, nő az idősek és a fogyatékkal élők közösségi integrációja, és erősebb támogatást kapnak a mindennapi életvitelhez. Ebben kulcsszerepe van a nappali központnak, ami igazi találkozási pont: közös étkezés, hobbicsoportok, kiállítások, workshopok és generációkat összekötő programok is futnak itt. Az aktív időskort erősíti a helyi nyugdíjasszervezetekkel való együttműködés is, például a Saaremaa Senior Férfiklubbal és a Megyei Nyugdíjasszövetséggel: kirándulásokat szerveznek, programokat segítenek lebonyolítani, és a mindennapi működésben is jelen vannak. Az ingyenes programok és a művészeti kiállítások pedig könnyű belépést adnak a közösségi életbe, támogatva a kapcsolódást és a mentális jóllétet.

A Kuressaare Welfare működtetéséhez szükség van állami és önkormányzati támogatásra, szociális munkásokra, önkéntesekre, valamint megfelelő infrastrukturális háttérre. A szolgáltatások széles skálája – mint például személyes segítő biztosítása, adósságtanácsadás, házhoz szállított étkezés, rehabilitációs programok, hajléktalanszálló, oktatási segítség – sokoldalú szakmai csapatot igényel. Emellett a helyi partnerségek és civil szervezetek bevonása is kritikus szerepet játszik a program sikerében. A szoros együttműködés a közösség szereplőivel lehetővé teszi, hogy a szolgáltatások valóban a helyi igényekhez igazodjanak, miközben elősegítik a közös felelősségvállalást és a társadalmi kohéziót.

Erőforrás

A Kuressaare Welfare jó példa arra, hogyan lehet egy kisebb térségben is komplex, jól szervezett szociális ellátórendszert működtetni úgy, hogy az ne csak segítséget adjon, hanem közösséget is építsen. Különösen hasznos modell ott, ahol előregedő a lakosság, erős az elszigetelődés, vagy nehéz hozzáférni a szolgáltatásokhoz. A rendszer erőssége a rugalmasság: a helyi adottságokhoz igazítható, és a résztvevőket (idősek, fogyatékkal élők, tartósan munkanélküliek) nem „ellátottként”, hanem aktív közösségi szereplőként kezeli. Magyarországi települések számára ez a modell jól adaptálható lenne például a járási szociális központok vagy civil kezdeményezések megerősítése által, különösen ott, ahol fontos cél az idősek méltó öregedésének biztosítása, az elszigeteltség csökkentése, vagy a generációk közötti együttműködés előmozdítása.

Alkalmazhatóság

<https://sotsiaalkindlustusamet.ee/>

Állandó polgári párbeszéd Ostbelgiában (Belgium)

Mi ez?

Az Ostbelgienben 2019-ben bevezetett Állandó Állampolgári Párbeszéd nemzeti és nemzetközi szinten is nagy figyelmet kapott. Európa egyik legkövetkezetesebben megvalósított részvételi demokrácia-modellje: jogi alapokon nyugszik, önálló költségvetéssel és személyzettel működik, és két testületre épül: állampolgári gyűlésre és állampolgári tanácsra. Az állampolgári gyűlés eseti jellegű, egy-egy konkrét társadalmi/politikai kérdést tárgyal. 25–50 tagját sorsolással választják ki a társadalmi sokszínűség érdekében, és ajánlásokat fogalmaz meg a döntéshozóknak. Az állampolgári tanács ezzel szemben állandó, 24 főből áll (korábbi gyűlési résztvevőkből), feladata a témák kijelölése, a gyűlések szervezése és a javaslatok megvalósításának követése. A találkozót profi moderátor vezeti. Az ajánlásokat nyilvános parlamenti bizottsági ülésen vitatják meg, majd a képviselőknek és minisztereknek írásban reagálniuk kell, és elindítani a végrehajtást. Legkésőbb egy év múlva az állampolgárok és politikusok újra találkoznak, hogy áttekintsék az eredményeket.

Eredmény

Az Ostbelgien modell eddigi eredményei azt mutatják, hogy az intézményesített részvételi demokrácia erősíti a kormányzati munkát és az állampolgári bizalmat. A döntések tartalmilag relevánsabbá válnak, jobban igazodnak a polgárok igényeihez, miközben a rendszeres párbeszéd növeli a bizalmat és az állampolgári aktivitást. A modell emellett fenntartható, átlátható és hatékony. A véletlenszerű kiválasztás és a sokszínű összetétel inkluzív részvételt biztosít, a nyilvánosság és a szakértők szerepének tiszta kommunikációja pedig erősíti a társadalmi elfogadottságot. A tapasztalatok szerint a folyamat tanulást indít el mind a résztvevők, mind a döntéshozók oldalán.

A rendszer működtetése többféle erőforrást igényel. Az állampolgári találkozók esetében a költségek között szerepel a vendéglátás, terem- és technikabérlés, moderátorok és szakértők díjazása, sorsolási eljárások költségei, valamint az utazási és biztosítási költségek. Az állandó állampolgári tanács működtetéséhez is szükség van részvételi díjak, utazási költségek és biztosítás fedezésére. Emellett fontos szerepet játszik a nyilvánosság biztosítása, ami kampányokat, kommunikációs tevékenységet és honlap fenntartást jelent. A költségvetés és személyzet biztosítása elengedhetetlen a hosszú távú, stabil működéshez.

Erőforrás

Az Ostbelgien-i Állandó Állampolgári Párbeszéd úttörő, és jól átvehető/adaptálható más régiókban is, mert a részvételt intézményesített, hosszú távon működő keretbe helyezi. Így a polgári beleszólás nem egyszeri akció, hanem a döntéshozatal állandó része. A jogi háttér, a professzionális moderálás és a következetes visszacsatolás hitelességet és elszámoltathatóságot ad a rendszernek. A modell megmutatja, hogyan lehet valódi társadalmi sokszínűséget és érdemi beleszólást biztosítani a közpolitikában, miközben erősíti a demokratikus kultúrát és a közbizalmat. Különösen ott lehet hasznos, ahol cél az állampolgári elidegenedés csökkentése, az elszámoltathatóság növelése és az együttműködés erősítése.

Alkalmazhatóság

<https://www.buergerdialog.be/>

Flamand mobilitási vízió 2040 (Belgium)

Mi ez?

A Flemish Mobility Vision 2040 célja, hogy a következő két évtizedben Flandria közlekedése biztonságosabb, hatékonyabb és fenntarthatóbb legyen. Mivel a régió fontos európai közlekedési csomópont (kikötők közelében, kiterjedt közúti-vasúti-vízi hálózattal), a mobilitás fejlesztése stratégiai ügy. A víziót nyitott, inspiráló dokumentumként készítették, amelyet kormányzati és helyi szinten is használni akarnak, és a tervezésbe állampolgárokat, szakértőket, vállalatokat is bevontak. A lakossági véleményeket négy jövőkép-szenárióval gyűjtötték (Digi Kosmos, Flexi-Maxi, Opti-Connect, Bewust-Lokaal), és ötleteket kértek többek között új közlekedési megoldásokra, megosztott járművekre, fenntartható csomagkézbesítésre és a vidéki kapcsolatok javítására.

Eredmény

A vízió egyik legfőbb eredménye egy olyan jövőkép kialakítása volt, amely társadalmi támogatottságot élvez, hiszen különféle szereplők – polgárok, szakértők, kormányzati szervek – közösen dolgoztak rajta. Több mint 3000 lakos vett részt az első fázisban, és több mint 700 ötlet vagy vélemény került fel az online platformra. A projekt három szakaszban zajlott, 2020 szeptemberétől 2021 februárjáig, majd 2021 júliusában a flamand kormány hivatalosan is elfogadta a dokumentumot. Az elfogadott vízió egy nyitott és motiváló jövőképet nyújt, amely hosszú távon irányt mutat a flamand közlekedéspolitika számára.

A projekt végrehajtásához elsősorban humán és szervezeti erőforrásokra volt szükség. A fő megvalósítók között szerepelt a Flamand Kormány Mobilitási és Közpolitikai Osztálya, a Flamand Kormány egésze, valamint a Citizenlab, amely online eszközöket biztosított az állampolgári részvételhez. Emellett szakértők, helyi önkormányzatok és a különböző közlekedési régiók is részt vettek a munkában. A források kapcsán megemlítenéd, hogy nem áll rendelkezésre részletes adat az erőforrásigényekről. Az viszont feltételezhető, hogy az önkéntes és nyitott részvételi rendszer miatt elsősorban az aktívabb, érdeklődő állampolgárok vettek részt a folyamatban, míg a kevésbé érintett csoportok hangja kisebb mértékben jelent meg. Ez torzíthatja az eredmények reprezentativitását, ugyanakkor nyitott, széleskörű bevonásra irányuló szándékot tükröz.

Erőforrás

A Flemish Mobility Vision 2040 alkalmazhatósága több szinten értelmezhető. Egyrészt a dokumentum iránymutatást ad a flamand és helyi kormányzatoknak a közlekedési fejlesztésekhez, másrészt pedig ösztönzi a civil és vállalati szféra együttműködését. A jövőbeni mobilitási döntéshozatal során az ebben megfogalmazott irányelvek – fenntarthatóság, elérhetőség, rugalmasság és közösségi gondolkodás – kiindulópontként szolgálhatnak. A lakosság bevonása és az interaktív tervezési folyamat jó gyakorlatként alkalmazható más régiókban vagy országokban is.

Alkalmazhatóság

https://assets.vlaanderen.be/image/upload/v1645112287/Vlaamse_mobiliteitsvisie_2040_DEF_kospcu.pdf

Az Ostbelgien-modell (Belgium)

Mi ez?

A Kelet-Belgiumi régióban – ahol körülbelül 80.000 német ajkú lakos él – egyedülálló módon hivatalos törvényi keretbe foglalták az állampolgári részvétel egy új formáját. Az ún. Ostbelgien Model keretében egy 24 főből álló, véletlenszerűen kiválasztott állandó állampolgári tanács működik, amely meghatározza, milyen témák kerüljenek napirendre az állampolgári vitafórumokon. A politikusok nem dönthetnek a megvitatandó témákról, csupán szakértői tudással támogatják azokat. Eupen-Malmedy térsége volt az első, ahol ezt a gyakorlatot jogszabályban is rögzítették, így biztosítva a folytonosságot és függetlenséget. Az állampolgári tanács célja, hogy napirendre tűzze azokat a problémákat, amelyeket a politikai vezetők gyakran elhalasztanak – például mert népszerűtlen intézkedéseket igényelnének. Ez a folyamat biztosítja, hogy az állampolgárok valóban részt vehessenek a közélet alakításában, és a politikai döntéshozatal ne csupán a képviselők szintjén történjen.

Eredmény

Az Ostbelgien modell eredményeképp egy sokkal inkluzívabb, átláthatóbb döntéshozatali mechanizmus jött létre. Az állandó tanács fenntartása lehetővé teszi, hogy ne kelljen minden egyes üggyhez új testületet létrehozni, így növelve a hatékonyságot és a folyamatosságot. A testület évente új tagokat kap, ami szélesebb körű lakossági részvételt tesz lehetővé. A modell egyik legfontosabb hozadéka, hogy nőtt a lakosság bizalma a helyi önkormányzat iránt: vagy azért, mert közvetlenül részt vehettek a folyamatban, vagy mert látták, hogy más állampolgárok véleménye ténylegesen befolyásolta a döntéseket. Emellett az állampolgári tanács mandátuma túlélheti az önkormányzati ciklusokat is, ami stabil alapot biztosít a hosszú távú döntésekhez.

A modell bevezetéséhez és működtetéséhez megfelelő szervezeti struktúra, átlátható jogi háttér és szakértői támogatás szükséges. A folyamat lebonyolításához nélkülözhetetlen az adminisztratív és facilitatori háttér, hiszen a tanácsok működését koordinálni kell, az információkat elérhetővé kell tenni, és biztosítani kell a szakmai támogatást is. A KU Leuven által végzett értékelés során ugyanakkor kiderült néhány hiányosság is: a résztvevőket csak vezetékes telefonon toborozták, ami csökkentette a csoport sokszínűségét. Emellett az elején a szakértők szerepe nem volt egyértelmű, és néha túl sok szakember volt jelen, ami megnehezítette a nyílt vitát. Ezeket a tanulságokat figyelembe kell venni a modell továbbfejlesztéséhez vagy más régiókban való adaptálásához.

Erőforrás

Az Ostbelgien modell jól mutatja, hogyan válhat az állampolgári részvétel strukturált, jogszabályban rögzített elemmé a helyi kormányzásban. Különösen hasznos ott, ahol a döntéshozatalt szélesíteni kell, vagy ahol gyakori a politikai patthelyzet. Az átvételhez kulcs az inkluzivitás (pl. többféle toborzási mód), az átlátható kommunikáció a döntéshozók és a lakosság között, és az, hogy az ajánlások valódi súlyt kapjanak: a politikusoknak hivatalosan reagálniuk kell a javaslatokra. A modell lényege, hogy a részvétel nem csak választásokon keresztül működhet, hanem folyamatos, érdemi párbeszéddel is – ami hosszú távon erősíti az intézményekbe vetett bizalmat.

Alkalmazhatóság

<https://www.bertelsmann-stiftung.de/de/startseite>

Hajdúság Éléskamrája (Magyarország)

Mi ez?

A Hajdúság Éléskamrája jó példa arra, hogyan tud egy online közösségi ötlet valódi helyi gazdasági és társadalmi motorrá válni. A COVID-19 időszakában indult: 2020-ban egy fiatal vállalkozó létrehozott egy Facebook-csoportot, hogy a helyi termelők közvetlenül elérjék az egészséges, minőségi élelmiszert kereső vásárlókat. Azóta a kezdeményezés a megye egyik meghatározó közösségi piaci platformjává nőtt: egyre több termelőt von be, bővül a közönsége, és a rövid ellátási láncokon keresztül nemcsak a helyi termelést erősíti, hanem a közösségi kohéziót, a fenntarthatóságot és a helyi identitást is. A piac közben közösségi programmá is vált (főzőbemutatók, kóstolók, hagyományőrzés), és a debreceni Nagytemplom református gyülekezetének támogatásával létrejött Templomkert Piac ezt az irányt tovább erősítette: a hagyomány és a modern közösségi piacélmény egy helyen található.

Eredmény

A Hajdúság Éléskamrája 2020-ban indult, kezdetben mindössze 4-5 termelővel. Azóta fokozatosan bővült: 2021-ben Facebook-oldal lett belőle, 2022-ben megjelent az Instagramon, 2023-tól városi eseményeken is rendszeresen részt vesz, 2024-ben pedig már TikTokon is aktív. Jelenleg 10 termelő 10 termék kategóriával vesz részt benne, és a kezdeményezés elérése már 190 000 főre tehető. A piac havonta négy különböző helyszínen kerül megrendezésre, és a termékek boltokban is elérhetőek. A folyamatos jelenlét és a többszörös marketing révén sikerült valódi közösségi és gazdasági értéket teremteni, amely a helyi identitást is erősíti. A piac mára nemcsak vásárlási hely, hanem találkozási pont is a termelők és fogyasztók között.

A kezdeményezés nem jelentős pénzügyi támogatással indult, hanem elkötelezett szervezők és termelők lelkes munkájával. Nem volt külön projektfinanszírozás vagy nagyobb pályázati háttér – az építkezés fokozatos volt és nagyjából négy év alatt vezetett el a rendszeres működéshez. A működéshez szükség van egy jól felkészült, helyi szinten mozgó koordinátorra, aki képes összefogni a termelőket, szervezni a piacokat, és biztosítani a kapcsolódást más eseményekhez. Emellett rendszeres helyszínekre van szükség, ahol havonta legalább egyszer meg lehet rendezni a piacot. A kommunikáció és promóció – főként közösségi média és helyi rendezvényeken való részvétel – alapvető fontosságú az ismertség és a fenntartható működés szempontjából.

Erőforrás

A Hajdúság Éléskamrája tapasztalatai alapján ez a modell más régiókban is jól működhet, főleg ott, ahol már megvan a bizalom és a nyitottság a termelők és a közösség között. A kulcs, hogy a piac ne csak vásárlás legyen, hanem élmény és találkozási pont, ami értéket ad mind a termelőknek, mind a vásárlóknak. A sikerhez kell egy befogadó szemlélet, a tudatos vásárlás és az egészséges életmód erősítése, plusz az, hogy a közösség lépésről lépésre épüljön, új szereplők előtt is nyitva maradva. A hagyomány + innováció párosa, a helyi identitás ápolása és a közösségi élmény együtt teszik ezt igazán ütőssé – nemcsak gazdaságilag, hanem társadalmilag is.

Alkalmazhatóság

<https://hajdusageleskamraja.hu/>

Berettyóújfalui Civil Udvar (Magyarország)

Mi ez?

A Berettyóújfalui Civil Udvar egy helyi szinten jól működő jó gyakorlat: a városközpontban álló, korábban iskolaként használt, majd évekig üresen álló épületet közösségi célra gondolták újra. 2014-től az ingatlan több, külön bejáratú részét helyi civil szervezetek (kulturális, sport- és művészeti egyesületek) kapták meg használatra. Az önkormányzat tudatosan nem értékesítette az értékes ingatlant, hanem a civil szférát erősítette vele. A Civil Udvar stabil működési helyszínt ad a szervezeteknek, ahol dolgozhatnak és közösséget építhetnek. A megállapodás szerint az önkormányzat ingyenes használatot biztosít, cserébe a szervezetek vállalják az épület fenntartását és üzemeltetését. A cél: hosszú távon fenntartható civil működés, élénkebb közösségi élet és több együttműködés a városban.

Eredmény

A Civil Udvar létrejötté több fronton is pozitív változást hozott Berettyóújfalu civil életében. Az egykori elhagyatott iskolaépület újra megtelt élettel, és a közös tér erősítette a helyi civil szervezetek együttműködését, a bizalmat és a közös gondolkodást. Az épület állapota is sokat javult: 2019–2020-ban az önkormányzat felújítási és energiahatékonysági forrásokból modernizálta a helyiségeket, ami csökkentette a rezsit és növelte a komfortot. A szervezetek nyílt napokkal is segítették a láthatóságot: bemutatták a tevékenységeiket és új tagokat toboroztak. A fenntartható működést közös szabályok és közös döntések tartják össze (például a rezsik arányos viselése, közös rendtartás). A COVID-időszak visszavetette a közösségi életet, de online edzésekkel, próbákkal igyekeztek életben tartani az aktivitást; a járvány utáni újraindulás viszont nehezebb lett, mert sokaknak kihívást jelentett visszatérni a korábbi közösségi ritmushoz.

A Civil Udvar fenntartható működésének egyik alapja a jól átgondolt és kölcsönös előnyökön alapuló megállapodás volt a város önkormányzatával. Az önkormányzat a használatba adással, majd később jelentős fejlesztési források bevonásával támogatta a közösségi tér létrejöttét és működését. A felújítási forrásokat többek között energiahatékonysági, épületkorszerűsítési pályázatokból biztosították, így a civil szervezetek saját anyagi erőforrásaikat nem kellett nagyobb mértékben bevonniuk a fejlesztésekbe. A működtetéshez szükséges költségek (rezsik, kisebb karbantartások) arányos elosztása a szervezetek között önszabályozó módon történt, amelyet közösen elfogadott házirend és működési szabályzat rögzített. A mindennapi fenntartás tehát minimális pénzügyi forrást igényelt, ugyanakkor szükséges volt a közösségek aktív hozzáállása, önkéntes munkája és felelősségvállalása.

Erőforrás

A Berettyóújfalui Civil Udvar jó példa arra, hogyan lehet egy kihasználatlan önkormányzati ingatlant közösségi célra átforgatni úgy, hogy közben hosszú távon is fenntartható maradjon, és erősítse a helyi közösségek összetartását és láthatóságát. A modell különösen jól működik kisebb városokban, ahol üres épületek keresnek új funkciót. A siker kulcsa a civil szervezetek bevonása, a kölcsönös felelősségvállalás és a közösen kialakított, rugalmas szabályrendszer. A közös használat nemcsak költséghatékony, hanem növeli a közösségi aktivitást, és teret ad új együttműködéseknek is. Más településeken is megvalósítható, ha a helyi igényekhez igazított, átlátható és hosszú távra szóló megállapodás születik a résztvevők között.

Alkalmazhatóság

https://www.facebook.com/berettyoujfaluciviludvar/?locale=hu_HU

Igazgyöngy Alapítvány (Magyarország)

Mi ez?

Az Igazgyöngy Alapítvány az elmúlt közel húsz évben Magyarország egyik legismertebb és szakmailag elismert szereplőjévé vált a mélyszegénységben élő, hátrányos helyzetű közösségek felzárkóztatásában. A modell célja a társadalmi kirekesztés csökkentése, nem gyors akciókkal, hanem komplex, hosszú távra tervezett fejlesztési folyamattal. Munkájuk főként kelet-magyarországi településeken zajlik, ahol a szegénység gyakran generációról generációra öröklődik, és sok család alapvető szükségletekben is hiányt szenved (élelem, lakhatás, oktatás, egészségügy). A megközelítésük lényege, hogy először feltárják, mi tartja a közösségeket tartósan leszakadva, majd olyan beavatkozásokat építenek fel, amelyek fokozatosan képessé teszik az embereket saját életük alakítására. A program három pillérre épül: oktatásra, családsegítésre és közösségfejlesztésre, valamint intézményi együttműködésre.

Eredmény

Az Igazgyöngy több mint 15 év munkájával a térségben mérhető változást ért el. A Toldon végzett mintaprojekt során látványosan csökkent az iskolai lemorzsolódás, javultak a tanulmányi eredmények, megszűnt a fiatalkorú bűnözés, és egyre több gyermek szerzett szakmát. A közösségben közös normák és szabályok alakultak ki, nőtt a foglalkoztathatóság, és fejlődtek a munkaerőpiaci készségek. A korábban jellemzően fiatalon vállalt gyermekvállalás is kitolódott: immár évek óta csak 18 éven felüliek vállalnak gyermeket, és hosszú évek óta nem kellett gyermekeket kiemelni családból. Négy alkalommal szerveztek falunapot, ami a közösségi összetartozás erősödését is mutatja. Mindez együtt azt mutatja: a módszer országosan elismert jó gyakorlattá vált, és bizonyítja, hogy a legnehezebb helyzetű településeken is elérhető valódi változás, ha a támogatás hosszú távú, komplex, és nem hibáztat, hanem képessé tesz.

Az Igazgyöngy modell működtetéséhez hosszú távon stabil, kiszámítható források szükségesek, hiszen a célcsoport helyzetéből fakadóan önfenntartásra nem képes. A működés pénzügyi hátterét több forrás biztosítja: hazai és nemzetközi pályázatok, magánadományok, vállalati támogatások és saját bevételek (kézműves termékek, szociális vállalkozásokból származó jövedelem). Az oktatási és szociális beavatkozások mellett jelentős forrást igényel a családsegítés: gyógyszerek, szemüvegek, alapvető háztartási eszközök, élelmiszer, ruházat biztosítása, valamint a lakhatási körülmények javításához szükséges anyagok. A közösségépítő és képességfejlesztő foglalkozások eszközigénye szintén folyamatos. Fontos elem a szociális gazdasági láb (kézműves műhely, mezőgazdaság, brikettüzem), amely hosszú távon munkahelyteremtéssel is hozzájárul a fenntarthatósághoz.

Erőforrás

Az Igazgyöngy modellje jól átvihető más, hasonló helyzetű térségekbe is, ahol a generációs szegénység megtörése, a közösségi normák erősítése és a képessé tétel a cél. A kulcs a komplex megközelítés: egyszerre foglalkozik oktatási, szociális és közösségi hiányokkal, és közben együttműködik a helyi intézményekkel. Fontos, hogy az adaptálás során ne kész megoldásokat „vigyenek le” a közösségekbe, hanem fokozatosan, közös munkával építsék ki a helyi szabályokat, normákat, képességeket. A tapasztalat szerint a bizalomépítés, a hosszú távú jelenlét és a kis lépésekre építő munka hoz tartós, generációkon át ható változást.

Alkalmazhatóság

<https://igazgyongyalapitvany.hu/>

Eszköztár a társadalmi vállalkozói szellem előmozdításához (Magyarország)

Mi ez?

A társadalmi vállalkozások támogatására létrehozott eszköztár a DelFin projekt (Interreg Central Europe, 2019–2022) keretében készült, és egy gyakorlati, átfogó eszköztár vidéki térségek társadalmi-gazdasági gondjaira (előregedés, elvándorlás, munkanélküliség). A projektben német, magyar, horvát és olasz vidéki régiók dolgoztak együtt, hogy olyan módszereket és eszközöket adjanak a szereplők kezébe, amelyek segítik a társadalmi vállalkozások indulását, növekedését és fenntartható működését. Az eszköztár célja, hogy támogassa az üzleti támogatási struktúrákat (pl. inkubátorok), megkönnyítse a finanszírozási forrásokhoz való hozzáférést, és keretet adjon a társadalmi hatás méréséhez is. Moduláris felépítésű, külön részekkel a támogatási formákról, a finanszírozásról és az értékelési szempontokról, így egy sokoldalúan használható tudásbázist nyújt a társadalmi vállalkozásokat segítő szereplőknek.

Eredmény

A DelFin projekt egyik legfontosabb eredménye egy online elérhető, a gyakorlatban is kipróbált eszköztár, amely közérthető és testreszabható megoldásokat ad a társadalmi vállalkozások támogatására. A partnerszervezetek olyan eszközöket dolgoztak ki, amelyekkel a helyi és regionális szereplők (pl. önkormányzatok, fejlesztési ügynökségek, pénzügyi intézmények) könnyebben tudnak reagálni a társadalmi vállalkozók speciális igényeire. Az eszköztár bevezetésével négy országban mintaprojektek futottak, ahol a különböző elemeket helyben is letesztelték, és 8 kapacitásépítő szemináriumot tartottak – főleg önkormányzati és pénzügyi szakembereknek –, hogy erősítsék a társadalmi vállalkozásokkal kapcsolatos tudást. Az eszköztárat már több tucat szereplő használta sikerrel, így igazoltan erősíti a vállalkozásokat és a helyi támogató ökoszisztémát.

Az eszköztár fejlesztése és bevezetése a DelFin projektben történt, amelyet az Interreg Central Europe Program finanszírozott. A munkában 8 partnerintézmény vett részt több országból, ők adták a szakmai, pénzügyi és szervezési háttérrel. A projekt 2018–2020 között futott, és lefedte a teljes folyamatot: a koncepció kidolgozását, az eszközök fejlesztését, a mintaprojektek kipróbálásokat, valamint a kapcsolódó képzéseket és eseményeket. A megvalósításhoz többféle erőforrás kellett: szakértők, facilitátorok és projektmenedzserek (humán kapacitás), digitális infrastruktúra (hogy az eszköztár online elérhető legyen), illetve a képzések és helyi programok megszervezéséhez szükséges szervezési háttér. A COVID-19 nehezítette a személyes találkozókat és helyi eseményeket, de a partnerek áttértek online működésre, így az eredmények lényegében nem sérültek.

Erőforrás

Az eszköztár ott a leghasznosabb, ahol a társadalmi vállalkozások erősítése stratégiai cél, főleg vidéki vagy periférikus térségekben. Segít az önkormányzatoknak megérteni és támogatni a társadalmi vállalkozásokat, javítja a fejlesztési ügynökségek és pénzügyi szereplők együttműködését, és eszközöket ad az üzleti és társadalmi hatások méréséhez. Egyszerre tanulási anyag és gyakorlati segédlet, ezért más országokban is jól adaptálható. A használata erősíti a helyi együttműködést, a kapacitásokat, és hosszabb távon egy befogadóbb, fenntarthatóbb helyi ökoszisztémát épít.

Alkalmazhatóság

<https://programme2014-20.interreg-central.eu/Content.Node/DelFin.html>

Debrecen első városi közösségi kertje (Magyarország)

Mi ez?

Debrecen első városi közösségi kertje a Vénkert lakótelep parkjában jött létre a „Zöld város – Vénkert megújítása” projekt részeként, TOP (2014–2020) finanszírozással. A kezdeményezés célja a városi zöldfelületek újragondolása, a vegyszermentes, környezetbarát termelés népszerűsítése és a közösségépítés volt. A kert szakmai előképe a Debreceni Egyetem közösségi kertje, amely inspirációt és mintát adott az önkormányzatnak. A program 2020-ban indult, és mára sikeres, túlkereslettel működő mintaprojektté vált: nemcsak kertészkedési lehetőséget ad városi lakóknak, hanem közösségi térként is működik, több generációt és társadalmi csoportot összekapcsolva, ezzel is javítva a vénkerti lakók életminőségét.

Eredmény

A Vénkerti Közöségi Kert gyorsan népszerűvé vált a helyi lakosság körében. A kert 28 parcelláját 28 kertművelő család használja, akik összességében mintegy 60 főt jelentenek, beleértve a családtagokat is. A 2021-es évben a kert országos elismerést kapott: a „Legszebb Konyhakertek” program közösségi kategóriájában nyert díjat. A kertben erős közösségi kohézió alakult ki: a tagok közösen döntenek a költségekről, a fejlesztésekről és a közös területek gondozásáról. Rendszeresen fogadnak iskolai és óvodai csoportokat, sőt a kezdeményezés nemzetközi érdeklődést is kiváltott (mexikói szakmai látogatók is jártak ott). A működés a fenntartható kertészkedésre épül: komposztálás, természetes növényvédelem, madár- és rovarbarát megoldások (madáretető, rovarhotel), valamint esővízgyűjtés és takarékos öntözés. A közösség sokszínű: a legfiatalabb kertész 26, a legidősebb 85 éves, a kert pedig 32-féle zöldség és gyümölcs termesztésének ad helyet.

A kert létrehozása egy önkormányzati fejlesztési projekt részeként, uniós forrásból valósult meg, amely biztosította az infrastruktúra kiépítését: az emelt ágyások, a vízvételi lehetőség, a tárolók, komposztáló, esővízgyűjtő rendszer, valamint az eszközök és közös használatú helyiségek kialakítását. A közösségi kert fenntartása éves tagdíjjal működik, amely jelenleg 4 000 forint (kb. 10 euró) évente parcellánként. A tagdíjból közösen gazdálkodnak, a kiadások és fejlesztések felhasználását közösen határozzák meg. A kezdeti időszakban a Debreceni Egyetem, a „Debrecen Jövője” közösség és a Debreceni Természettár is támogatta a közösséget mentorálással, szaktanácsadással és előadásokkal. A fenntartáshoz szükséges források így elsősorban közösségi hozzájárulásból, valamint önkéntes munkából állnak össze, miközben a fizikai infrastruktúra hosszú távú használata biztosított.

Erőforrás

A Vénkerti Közöségi Kert jól mutatja, hogyan lehet egy lakótelepi városi környezetben olyan zöld közösségi teret létrehozni, amely egyszerre szolgál környezetvédelmi, oktatási és közösségépítő célokat. A modell szinte bármely településen működhet, ha van közösségi használatra alkalmas zöldterület és helyi akarat a fenntartásra. A hosszú távú siker kulcsa a lakók aktív bevonása, a közös szabályok lefektetése és a folyamatos közösségi döntéshozatal. A Vénkerti példa azt bizonyítja, hogy kis területen, szerény költségvetéssel, de jó szervezéssel és elkötelezett közösséggel értékes, fenntartható városi zöldfelület és találkozóhely hozható létre. Az ilyen kertek javítják a városi élethez való hozzáférést, erősítik a közösségi kapcsolatokat, és formálják a helyi fenntarthatósági szemléletet.

Alkalmazhatóság

<https://kozossegi kertek.hu/garden/venker-ti-kozossegi-kert/>

